

aktuell arbetsrätt

MÅNADSRAPPORT APRIL 2025

aprilrapporten innehåller följande dom

- AD 2025 nr 16, som handlar om fastställsetalan avseende pensionsålder, s 1
- AD 2025 nr 17, som handlar om tillämpligt kollektivavtal, s 9
- AD 2025 nr 23, som handlar om avskedande vid brott mot vandelsåtagande, tillämpning av den s.k. tvåmånadersregeln och fördelning av rättegångskostnader, s 31

De Bästa Hälsningar



Tommy Iseskog

Domar från Arbetsdomstolen april 2025

1. AD 2025 nr 16

Fallet, som handlar om fastställsetalan avseende pensionsålder, refereras ingående på vita blad

2. AD 2025 nr 17

Fallet, som handlar om tillämpligt kollektivavtal, refereras ingående på vita blad

3. AD 2025 nr 18

Tredskodom

4. AD 2025 nr 19

Tredskodom

5. AD 2025 nr 20

Tredskodom

6. AD 2025 nr 21

Förlikning

7. AD 2025 nr 22

Tredskodom

8. AD 2025 nr 23

Fallet, som handlar om avskedande vid brott mot vandelsåtagande, tillämpning av den s.k. tvåmånadersregeln och fördelning av rättegångskostnader, refereras ingående på vita blad

ARBETSDOMSTOLEN

Rotel 4:1

BESLUT

2025-03-28

Stockholm

Beslut nr 16/25

Mål nr A 92/24

KÄRANDE

OFR/S,P,O genom Fackförbundet ST, Box 5308, 102 47 Stockholm

Ombud: förbundsjuristerna Joakim Lindqvist och Jenny Ekenstierna,
adress som ovan

SVARANDE

Staten genom Arbetsgivarverket, Mäster Samuelsgatan 60,

111 21 Stockholm

Ombud: arbetsrättsjuristerna Carl-Axel Holmberg och Mats Liliequist,
adress som ovan

SAKEN

fastställsetalan

Bakgrund

Sjöfartsverket ägde tidigare SMA Helicopter Rescue AB (bolaget). Efter ett regeringsbeslut övergick bolagets helikopterverksamhet den 22 januari 2014 till Sjöfartsverket.

D.M., H.E. och A.S. (i fortsättningen kallade de berörda arbetstagarna) var vid tidpunkten för verksamhetsövergången anställda som helikopterpiloter hos bolaget. De är medlemmar i Fackförbundet ST (förbundet) och är i dag anställda hos Sjöfartsverket.

De berörda arbetstagarna anställdes hos bolaget efter att ITP-planen delades

upp i ett förmånsbestämt tjänstepensionssystem (avdelning 2) och ett premiebaserat system (avdelning 1). Parterna är överens om att de berörda arbetstagnarna omfattas av ITP-planens avdelning 1.

Vid tidpunkten för verksamhetsövergången till Sjöfartsverket var bolaget bundet av kollektivavtal mellan Svenska Flygbranschen och Svensk Pilotförening med en bestämmelse om att ”överenskommelsen om ITP och TGL tillämpas vid företaget, dock att pensionsåldern är 60 år”. Efter att ITP delades upp i två avdelningar förde Svenska flygbranschen och Svensk Pilotförening under åren 2008–2015 löpande förhandlingar om vad skrivningen innebar.

Parallellt med ovan nämnda förhandlingar pågick inrangeringsförhandlingar mellan bl.a. OFR/S och Arbetsgivarverket som försökte komma överens om en ny pensionslösning som skulle gälla hos Sjöfartsverket. Eftersom någon sådan överenskommelse inte kunde nås och då pilotkollektivet ville behålla sina ITP-villkor, gjorde Sjöfartsverket i oktober 2012 en hemställan till regeringen (Näringsdepartementet) om undantag från den statliga pensionsrätten. Den 20 februari 2014 beslutade regeringen att bifalla hemställan och att undantag skulle gälla bl.a. de berörda arbetstagnarna under förutsättning att Sjöfartsverket svarade för att bibehålla de befintliga pensionsvillkoren.

Inför verksamhetsövergången slöts den 4 december 2013 ett kollektivavtal mellan bl.a. OFR/S och Arbetsgivarverket, ett s.k. inrangeringsavtal. Av detta inrangeringsavtal framgår bland annat följande.

”§ 5 Pensionsvillkor för piloter som avses i 1 § hanteras av parterna i särskild ordning.”

I mars 2014 erhöll de berörda arbetstagnarna nya anställningsbevis från Sjöfartsverket. I anställningsbevisen finns följande villkor:

”Bibehåller tidigare pensionslösning och pensionsålder.”

Förbundet och staten tvistar nu om de berörda arbetstagnarnas pensionsvillkor. Den huvudsakliga tvistefrågan i målet är, om de har en pensionsålder om 60 år och vilka ekonomiska förmåner som följer av detta.

Enligt förbundet har de berörda arbetstagarna en avtalad pensionsålder om 60 år, vilket i första hand följer av inrangeringsavtalet den 4 december 2013, regeringsbeslutet den 20 februari 2014 samt de individuella anställningsavtalen. I andra hand, menar förbundet, har de berörda arbetstagarna en avtalad pensionsålder om 60 år eftersom de haft befogad anledning att tro att de med stöd av ordalydelsen i det lokala kollektivavtal, som gällde vid bolaget vid verksamhetsövergången, samt av ovannämnda inrangeringsavtal, regeringsbeslut och individuella anställningsavtal hade en avtalad pensionsålder om 60 år, vilket staten insåg eller borde ha insett. Detta har staten bestritt och invänt bl.a. att de berörda arbetstagarna hos Sjöfartsverket fortsatt har de pensionsvillkor som gällde vid bolaget.

Parterna tvistar även om Arbetsdomstolen kan ta upp förbundets fastställsetalan till prövning eller om den ska avvisas.

Yrkanden m.m.

Förbundet har, som yrkandet slutligen formulerats, yrkat att Arbetsdomstolen ska fastställa att D.M., H.E. och A.S. har en avtalad pensionsålder om 60 år hos Sjöfartsverket där under åldersspannet 60–65 år följande avtalsvillkor i ITP-avtalet avdelning 2 tillämpas.

- Avsnitt 5.2.1 tredje och fjärde stycket,
- avsnitt 5.2.2, samt
- avsnitt 5.3.

Staten har bestritt yrkandet och yrkat att förbundets talan ska avvisas.

Förbundet har bestritt avvisningsyrkandet.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Arbetsdomstolen har avgjort frågan om avvisning efter föredragning.

Grunder i fråga om talans tillåtlighet

Förbundet

Fastställelsetalan har avsevärd betydelse för förbundet och de berörda arbetstagarerna då det finns anledning att anta att en bifallande dom kommer att direkt påverka motparten i det rättsliga handlandet i förhållande till förbundet och de berörda arbetstagarerna.

Frågan om de berörda arbetstagarerna har rätt att vid 60 års ålder erhålla pension enligt samma villkor som sina kollegor födda före 1979 kommer bli direkt avgörande vid en senare fullgörelsetalan med yrkande om att Sjöfartsverket ska göra pensionsutbetalningar eller motsvarande ekonomiska transaktioner för att trygga arbetstagarernas pension i åldersspannet 60–65 år, dvs. att från 60 års ålder utge ålderspension av viss storlek. Det rör sig om substantiella belopp som ska utgöra de berörda arbetstagarernas huvudsakliga försörjning under fem års tid.

Det kan vidare antas att utgången i fastställelsefrågan direkt kan påverka det rättsliga handlandet mellan de berörda arbetstagarerna och Sjöfartsverket. Vid en bifallande dom kan det antas att medlemmarna kommer att arbeta kvar hos Sjöfartsverket fram till 60 års ålder, medan det vid ett avslag kan antas att de söker arbete hos någon annan arbetsgivare som tillämpar fördelaktigare villkor.

Under alla förhållanden är det inte rimligt att de berörda arbetstagarerna under många år ska sväva i ovisshet kring vilken pensionsålder som gäller för dem.

Arbetsgivarverket har i ett annat ärende avseende yngre piloter, som omfattas av ett premiebaserat pensionssystem, fattat beslut om att samma låga pensionsålder ska gälla för dessa yngre piloter som för de äldre kollegorna i det förmånsbaserade systemet. Den ekonomiska ersättningen, dvs. pensionen, till de yngre piloterna ska enligt uttrycklig hänvisning utgå enligt vissa klausuler som återfinns i den förmånsbestämda delen i det statliga pensionsavtalet PA 16 under perioden mellan den lägre pensionsåldern och upp till den ordinarie pensionsåldern. Detta tyder på att det finns en praxis inom staten om att ett

premiebaserat pensionssystem, som existerar vid sidan av ett förmånsbaserat sådant, i vissa oreglerade delar kan hämta sitt innehåll från det förmånsreglerade pensionssystemet. Motsvarande klausuler som Arbetsgivarverket hänvisar till i det aktuella beslutet finns i ITP-avtalet avdelning 2.

Sammanfattningsvis råder det ovisshet om ITP-avtalet avdelning 2 ska tillämpas för de berörda arbetstagarna, vilket länder dem till förfång. Det är av avsevärd betydelse för förbundet och för de berörda arbetstagarna att talan prövas. Det finns därmed fastställelseintresse. Talan ska därför tillåtas.

Staten

Det är inte av avsevärd betydelse för förbundet att fastställsetalan prövas. Det finns inget fastställselintresse i tvisten, eftersom det är tydligt vad som gäller och har gällt avseende pensionsvillkoren under lång tid. Det finns alltså ingen ovisshet i frågan om vad som gäller avseende de berörda arbetstagarnas pensionsrätt. De omfattas av ITP-avtalet avdelning 1.

Det är oklart på vilket sätt yrkandet skulle kunna ligga till grund för en fullgörsetalan. Yrkandet tar sikte på en fordran som ännu inte uppkommit och det är oklart om en fordran över huvud taget kommer att aktualiseras eller uppstå.

Yrkandets utformning är dessutom inte tillräckligt preciserat. Eftersom det inte framgår vilka konkreta rättigheter eller skyldigheter som skulle följa av ett bifall till yrkandet, innebär detta att en framtida doms rättsverkningar är oklara för samtliga parter. Denna otydlighet skulle i förlängningen kunna ge upphov till nya rättstvister mellan parterna avseende en fastställsedoms innebörd och tillämpning, vilket undergräver domens funktion som slutlig reglering av en rättslig tvistefråga.

Det har skett, och sker, premieinbetalningar för de berörda arbetstagarna enligt ITP-avtalet avdelning 1 från såväl bolaget som Sjöfartsverket. Det är oklart om förbundet menar att dessa är felaktiga eller inte. För att fullt intjänande enligt ITP-avtalet avdelning 2 ska vara aktuellt, enligt de bestämmelser som förbundet hänför sig till, krävs att arbetstagaren har en pensionsgrundande tjänstetid

om 360 månader. Staten uppfattar inte om förbundet anser att de berörda arbetstagarna har parallellt intjänande till både avdelning 1 och avdelning 2 i ITP-avtalet under perioden fram till dess att de fyller 60 år, ett slags dubbelt intjänande.

Förbundet har inte redogjort för om eller hur det anser att de premieinbetalningar avseende pension som har inbetalats ska återgå, avräknas, upphöra eller fortsätta att inbetalas vid en bifallen talan. Inte heller har förbundet redogjort för på vilket sätt dessa inbetalningar påverkar de avtalsvillkor som förbundet anser ska tillämpas under åldersspannet 60–65 år för de berörda arbetstagarna. Någon reglering som ombesörjer den situationen följer inte heller av de bestämmelser som förbundet har hänfört sig till i sitt yrkande.

Att förbundet inte har lyckats precisera vilket innehåll rättsförhållandet har i detta fall är en sådan allvarlig brist att det inte kan anses finnas ett fastställelseintresse. Oklarhet kring rättskraftsverkningarna av en kommande dom är vidare ett sådant särskilt förhållande som kan medföra att en fastställsetalan framstår som olämplig.

Sammanfattningsvis ska talan avvisas eftersom det saknas fastställelseintresse, och då det är oklart vilka rättsliga konsekvenser som följer av ett bifall till yrkandet.

Skäl

Rättsliga utgångspunkter

En vid Arbetsdomstolen förd fastställsetalan ska enligt 4 kap. 6 § arbetstvistlagen avvisas, om det inte är av avsevärd betydelse för käranden eller den för vilken en organisation för talan att den prövas. Enligt fast praxis har en fastställsetalan avsevärd betydelse för en part, om det finns anledning att anta att en bifallande dom kommer att antingen direkt påverka motparten i det rättsliga handlandet i förhållande till parten eller bli direkt avgörande vid en senare talan, som innefattar yrkande att motparten ska förpliktas att fullgöra eller underlåta något (se t.ex. AD 2022 nr 28 och AD 2004 nr 5).

Om det är oklart om en fastställelse dom skulle få någon rättslig betydelse i förhållandet mellan parterna, kan det inte anses finnas ett sådant fastställelseintresse som avses i arbetstvistlagen (se t.ex. AD 1992 nr 10). Detsamma gäller om den fråga som en part önskar få klarlagd genom ett fastställelseyrkande avser en framtida, hypotetisk situation. Det kan då inte anses vara av avsevärd betydelse för parten att få fastställsetalan prövad (se t.ex. AD 2013 nr 19 och AD 2016 nr 32).

Ska förbundets fastställsetalan tillåtas?

Enligt Arbetsdomstolens mening står det klart att en fastställelse dom om vilken pensionsålder arbetstagarna för närvarande har i sina anställningar, och vilka villkor som gäller för pensionen under åldersspannet 60–65 år, åtminstone skulle kunna direkt påverka Sjöfartsverket – och arbetstagarna – i det rättsliga handlandet och bli avgörande vid en senare fullgörelsetalan. Så som yrkandet är utformat är det dock svårt att överblicka vilken betydelse, om någon, en sådan dom skulle få.

Det framställda yrkandet hänvisar endast till vissa bestämmelser i ITP-planens avdelning 2, som i sin tur hänvisar vidare, eller annars hänför sig, till andra bestämmelser i samma avdelning. Enligt de bestämmelser det hänvisas till har pensionsgrundande tjänstetid och pensionsmedförande lön betydelse för pensionens storlek före 65 års ålder. Enligt ITP-planen avdelning 2 (punkten 4) tillgodoräknas tjänstemannen pensionsgrundande tjänstetid under tid då avdelning 2 av ITP-planen gäller för tjänstemannen, medan parterna, som nämnts inledningsvis, är överens om att arbetstagarna omfattas av, inte avdelning 2 utan, avdelning 1 i ITP-planen. Därmed är det, såsom yrkandet är utformat, oklart vilken pensionsgrundande tjänstetid, om någon, som arbetstagarna ska tillgodoräknas vid tillämpningen av de bestämmelser det hänvisas till i yrkandet och hur pensionen, enligt punkten 5.2.1 fjärde stycket, ska reduceras, om den pensionsgrundande tjänstetiden inte är full. Även andra oklarheter finns.

Det har trots ett sammanträde för muntlig förberedelse och efterföljande förtydliganden från förbundet inte kunnat klarläggas hur enbart de bestämmelser,

som det hänvisas till i fastställelseyrkandet, ska kunna tillämpas. Yrkandet är fortfarande så oklart att det därmed också är osäkert hur en bifallande dom skulle kunna få betydelse. Enligt Arbetsdomstolens mening är yrkandet, som det nu är utformat, så oklart att det inte kan anses vara av avsevärd betydelse för förbundet att få fastställsetalan prövad i den mening som avses i 4 kap. 6 § arbetstvistlagen. Förbundets talan ska därför avvisas.

Rättegångskostnader

Eftersom förbundets talan avvisas, ska förbundet ersätta statens rättegångskostnad. Det yrkade beloppet är skäligt.

Arbetsdomstolens ställningstagande

1. Arbetsdomstolen avvisar OFR/S,P,O genom Fackförbundet ST:s talan.
2. Arbetsdomstolen förpliktar OFR/S,P,O genom Fackförbundet ST att ersätta Staten genom Arbetsgivarverkets rättegångskostnad avseende ombudsarvode med 42 500 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för detta beslut till dess betalning sker.

Ledamöter: Lars Dirke, Karin Renman, referent, och Martina Diab. Enhälligt.
Rättssekreterare: Martina Diab

ARBETSDOMSTOLEN

DOM

Dom nr 17/25

2025-04-02

Mål nr A 201/23

Stockholm

KÄRANDE

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 106 32 Stockholm

Ombud: förbundsjuristen Anne Alfredson, LO-TCO Rättsskydd AB,

Box 5152, 121 18 Johanneshov

SVARANDE

Good Folks Sweden AB, 559102-2198, Ursviks Allé 33,

174 64 Sundbyberg

Ombud: advokaten Jens Tillqvist, Advokatfirman Jens Tillqvist AB,

Granbacken 4, 183 57 Täby, och biträdande juristen Karolina Sundqvist,

Advokatfirman Cederquist KB, Box 1670, 111 96 Stockholm

SAKEN

lönetvist m.m.

Bakgrund

Good Folks Sweden AB (bolaget) har olika verksamhetsgrenar och bedriver verksamhet inom skilda kollektivavtalsområden. Bolaget bedriver bl.a. verksamhet med stödtjänster inom bygg- och transportnäringen. Bolaget har egna transportfordon och lager för spedition och återvinning samt anställda på terminaler och depåer.

Bolaget tecknade i maj 2020 kollektivavtal, hängavtal till Transportavtalet, med Svenska Transportarbetareförbundet (Transport). Bolaget tecknade sedan, den 2 februari 2022, hängavtal till byggavtalet med Svenska Byggnadsarbetareförbundet (Byggnads).

A.R., som är medlem i Byggnads, anställdes den 1 januari 2023 som trafikvakt hos bolaget. Den 2–13 januari 2023 arbetade han som trafikvakt vid Slussen i Stockholm. Den 17–18 januari 2023 arbetade han som avfallshantare vid Haga Norra i Solna. Den 27 februari 2023 sade bolaget upp A.R. från anställningen.

Parterna har i målet huvudsakligen tvistat om byggavtalet är tillämpligt på A.R:s arbete hos bolaget.

Yrkanden och inställning

Byggnads har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till A.R. betala

- a) 62 806 kr avseende lön jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 april 2023 till dess betalning sker,
- b) 8 269 kr avseende semesterersättning jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 april 2023 till dess betalning sker,
- c) 534 kr avseende reskostnadsersättning jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 april 2023 till dess betalning sker, samt
- d) 50 000 kr avseende allmänt skadestånd för brott mot byggavtalet jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dag för delgivning av stämning till dess betalning sker.

Byggnads har vidare yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till Byggnads betala allmänt skadestånd med 50 000 kr för brott mot byggavtalet jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dag för delgivning av stämning till dess betalning sker.

Bolaget har bestritt yrkandena, men vitsordat sättet att räkna ränta. Om Arbetsdomstolen skulle finna att byggavtalet är tillämpligt, och transportavtalet inte är tillämpligt eller om det är fråga om konkurrerande kollektivavtal och byggavtalet har företräde framför transportavtalet, har bolaget medgett Byggnads yrkanden om lön, semesterersättning och resekostnadsersättning. Inga skadeståndsbelopp har vitsordats som skäligen i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Byggnads rättsliga grunder

Byggavtalet är tillämpligt

Arbetet som trafikvakt på en byggarbetsplats, på en del av en byggarbetsplats, i nära anslutning till och vid en byggarbetsplats samt när trafikvakten utgör en naturlig del av en byggarbetsplats, dvs. det arbete som A.R. anställdes för och utförde under nio dagar den 2–13 januari 2023, är en central verksamhet på byggavtalets område. Byggavtalet år 2020 är därför tillämpligt på arbetet och A.R:s anställning.

I andra hand är byggavtalet år 2020 tillämpligt på arbetet som trafikvakt enligt den s.k. 29/29-principen eftersom det arbetet står i naturligt samband med den centrala verksamheten på vilket byggavtalet är tillämpligt.

Byggavtalet är även tillämpligt på arbetet med avfallshantering som A.R. utförde den 17 och 18 januari 2023 vid Haga Norra. Det är inte riktigt, som bolaget gjort gällande, att det finns en huvudsaklighetsprincip som innebär att transportavtalet skulle gälla för arbetet med avfallshantering eftersom A.R. också utfört arbetsuppgifter som trafikvakt.

Transportavtalet är inte tillämpligt på A.R:s anställning. Det rör sig därför inte om en situation med konkurrerande kollektivavtal.

Byggavtalets bestämmelser

Genom att inte anställa A.R. 40 timmar per vecka, och inte heller erbjuda honom arbete 40 timmar per vecka, trots att han stod till förfogande för det, har bolaget brutit mot § 2 i byggavtalet. Eftersom bolaget inte har betalat lön och andra ersättningar till A.R. enligt byggavtalet, ska bolaget betala ytterligare ersättning till honom.

Bolaget är skadeståndsskyldigt

Eftersom bolaget har brutit mot byggavtalet, är det skyldigt att betala allmänt skadestånd till både Byggnads och A.R. Det finns inte skäl att jämka skadestånden.

Bolagets rättsliga grunder

Byggavtalet är inte tillämpligt

Arbetet som trafikvakt på, vid eller i nära anslutning till en byggarbetsplats, dvs. det arbete som A.R. anställdes för och utförde under nio dagar, är inte en sådan central verksamhet som byggavtalet år 2020 är tillämpligt på. Arbetet omfattas istället av transportavtalet.

Byggavtalet år 2020 är inte heller tillämpligt på arbetet som trafikvakt enligt den s.k. 29/29-principen, eftersom det arbetet inte står i naturligt samband med bolagets centrala verksamhet på vilket byggavtalet är tillämpligt.

Byggavtalet är inte heller tillämpligt på A.R:s arbete med avfallshantering vid Haga Norra, eftersom A.R:s huvudsakliga arbetsuppgifter, nämligen som trafikvakt, inte faller under byggavtalet utan under transportavtalet. Arbetet med avfallshantering skulle ske utanför Haga Norras byggarbetsplatser. Att A.R. under två dagar inskolades inne på byggarbetsplatserna förändrar inte saken.

I andra hand är det fråga om en situation med konkurrerande kollektivavtal. Transports kollektivavtal (transportavtalet) är tillämpligt på A.R:s anställning. Eftersom transportavtalet är det först tecknade kollektivavtalet, ska det ha företräde framför byggavtalet.

Byggavtalets bestämmelser

Om Arbetsdomstolen skulle finna att byggavtalet är tillämpligt, och transportavtalet inte är tillämpligt eller om det är fråga om konkurrerande kollektivavtal och byggavtalet har företräde framför transportavtalet, medges yrkanden om lön, semesterersättning och resekostnadsersättning.

Bolaget är inte skadeståndsskyldigt

Eftersom bolaget inte har brutit mot byggavtalet, är det heller inte skadeståndsskyldigt mot Byggnads eller mot A.R. I vart fall ska eventuellt skadestånd jämkas.

Byggnads utveckling av talan

A.R:s arbete

Arbetet som trafikvakt

Den 2–13 januari 2023 arbetade A.R. som trafikvakt på byggarbetsplatsen Slussen. Under samtliga arbetade timmar befann han sig inne på byggarbetsplatsen. Han dirigerade trafik i byggtunnlarna (logistiktunnlarna) under Slussen. Logistiktunnlarna som A.R. arbetade i utgör en del av byggarbetsplatsen vid Slussen. Det är inte riktigt att trafikvakterna cirkulerade mellan olika positioner. Det fanns nio trafikvakter som arbetade under jord och två trafikvakter som arbetade vid grinden in till byggarbetsplatsen. Det fanns inte positioner som var placerade utanför byggarbetsplatsen. De två trafikvakterna vid grinden arbetade dock både innanför och utanför byggarbetsplatsen. A.R. arbetade däremot enbart innanför det inhägnade området.

Det är inte riktigt att det var Stockholms stad som anvisade de platser vid Slussen där trafikvakter skulle vara placerade. Stockholms stad informerades om planeringen men fattade inte några beslut om denna. Stockholms stad upphandlade inte heller trafikvakterna.

Arbetet med avfallshantering

De två dagar, som A.R. arbetade vid Haga Norra, arbetade han med avfallshantering. Han samlade ihop byggavfall som senare skulle transporteras bort. Han arbetade enbart inne på byggarbetsplatsen.

Byggavtalets tillämplighet

Arbetet som trafikvakt är en central verksamhet på byggavtalets område

Arbetet som trafikvakt på, vid och i anslutning till en byggarbetsplats är en sådan central verksamhet som byggavtalet är tillämpligt på.

Det är kollektivavtalsparternas gemensamma uppfattning att det är byggavtalet som är tillämpligt på sådant arbete som A.R. anställdes för och som han sysselsattes med. Det framgår av kollektivavtalets lönebestämmelser. Att guida transporter rätt på en byggarbetsplats har alltid omfattats av byggavtalet då det varit en arbetsuppgift bland många som utförs av byggnadsarbetare. Att vara trafikvakt är en arbetsuppgift som är en del av byggverksamheten som byggavtalet är tillämpligt på.

Även arbetet vid Haga Norra omfattas av byggavtalet eftersom arbetsuppgifterna medförde att A.R. var en "övrig byggarbetare" enligt avtalet.

Överenskommelse mellan Byggnads och Transport

Mellan Byggnads och Transport finns sedan länge en muntlig överenskommelse gällande arbetet som trafikvakt som utförs på en byggarbetsplats. Överenskommelsen innebär att arbetet som trafikvakt omfattas av byggavtalet, om det utförs på en del av en byggarbetsplats, inne på denna eller i nära anslutning till byggarbetsplatsen när trafikvakten utgör en naturlig del av byggarbetsplatsen. Anledningen till detta är att arbetet som trafikvakt hänger ihop med bygget på så sätt att det enbart är transporter, som ska in till eller som sker inne på byggarbetsplatsen, som dirigeras. Trafikvakten skulle inte fylla någon funktion utan byggarbetsplatsens existens. Situa-

tionen skiljer sig därmed från den där trafikvakter dirigerar all trafik i allmän trafik utanför byggarbetsplatsen. Byggnads och Transport är alltså överens om att trafikvakterna inne på byggarbetsplatsen vid Slussen omfattas av byggavtalet.

I samband med att A.R. anställdes av bolaget som trafikvakt ansökte han om medlemskap i Transport. Han nekades inträde med hänvisning till att Transport inte organiserar det arbete som han anställts för. Han blev därför istället medlem i Byggnads.

Omständigheter i samband med hängavtalets tecknande

Byggnads accepterade inte någon annan tillämpning av byggavtalet för bolaget än vad som i övrigt gäller för de avtalsbundna arbetsgivarna. Att det i protokollet från förhandlingen den 2 februari 2022, när hängavtalet träffades, anges att bolaget hade två anställda som skulle omfattas av byggavtalet beror på att det var vad bolaget uppgav till Byggnads ombudsman M.L. Det är en förutsättning för att Byggnads ska teckna kollektivavtal med en arbetsgivare, att arbetsgivaren har någon anställd som kan komma att omfattas av kollektivavtalet. De två anställda som avsågs arbetade med logistikarbetet att hantera avfall och att bära in material på byggarbetsplatsen. Byggnads kände inte till om bolaget också hade andra anställda.

M.L. var i samband med avtalsteckningen noga med att informera bolaget om att alla anställda som arbetade innanför stängslet omfattades av byggavtalet. De talade även om trafikvakter, varvid M.L. förklarade för bolaget att, om arbetet var en del av byggarbetsplatsen, var byggavtalet tillämpligt också på detta arbete. M.L. uppfattade det som att bolaget vid tidpunkten inte hade någon anställd trafikvakt. Parterna diskuterade inte, och kom således inte överens om, något annat tillämpningsområde för hängavtalet än vad som annars gäller för byggavtalet. M.L. är inte heller behörig att träffa hängavtal som avviker från byggavtalets tillämpningsområde.

29/29-principen

I vart fall är byggavtalet år 2020 tillämpligt på arbetet som trafikvakt enligt den s.k. 29/29-principen eftersom det arbetet står i naturligt samband med den centrala verksamheten på vilket byggavtalet är tillämpligt.

Transportavtalet

Det saknar betydelse att transportavtalet tecknats före byggavtalet. Det är nämligen inte fråga om en situation med konkurrerande kollektivavtal. Som redogjorts för ovan finns det en överenskommelse mellan Byggnads och Transport som innebär att arbete som trafikvakt omfattas av byggavtalet, om det utförs på en del av en byggarbetsplats, inne på denna eller i nära anslutning till byggarbetsplatsen när trafikvakten utgör en naturlig del av byggarbetsplatsen.

Byggavtalets bestämmelser

Den angivna anställningsformen enligt A.R:s anställningsavtal är allmän visstidsanställning/intermittent anställning på deltid med ”varierande” sysselsättningsgrad. Trafikvakter på en byggarbetsplats avlönas som ”yrkesarbetare eller övriga byggarbetare” enligt avtalet.

Deltidsarbete är, med undantag för städpersonal, inte tillåtet enligt byggavtalet som anger att veckoarbetstiden är 40 timmar (se § 2 punkterna 1.1 och 1.5). Genom att inte anställa A.R. 40 timmar per vecka, och inte heller erbjuda honom arbete 40 timmar per vecka, trots att han stod till förfogande för det, har bolaget brutit mot § 2 i byggavtalet.

Eftersom bolaget inte har betalat lön och andra ersättningar till A.R. enligt byggavtalet, ska bolaget betala ytterligare ersättning till honom. De yrkade beloppen är beräknade enligt byggavtalet och ska, i enlighet med bolagets medgivande, dömas ut om Arbetsdomstolen kommer fram till att byggavtalet ska tillämpas på anställningen.

Bolaget är skadeståndsskyldigt

Eftersom bolaget har brutit mot byggavtalet, är det skyldigt att betala allmänt skadestånd till både Byggnads och A.R. Det finns inte skäl att jämka skadestånden.

Bolagets utveckling av talan

A.R:s arbete

Arbetet som trafikvakt

Byggnads beskrivning av A.R:s arbete vid Slussen är felaktig. Trafikvakterna vid Slussen ska stå på positioner som anvisats av Stockholms stad för att säkerställa att trafik till och från byggarbetsplatsen sker säkert. De ska därvid beakta att de allmänna kommunikationer som finns invid området kan upprätthållas i så stor utsträckning som möjligt. Vissa positioner som bemannas av trafikvakter finns i den allmänna trafiken utanför stängslet. Andra positioner finns innanför stängslet och innebär således att trafikvakten ibland vistas där. Där kontrollerar denne till- och utfart från logistiktunnlar. I dessa logistiktunnlar utför fordon transporter till och från byggarbetsplatsen. Logistiktunnlarna utgör inte en del av byggarbetsplatsen.

Bolaget bemannade ett tiotal positioner vid Slussen med trafikvakter. Cirka hälften av trafikvakterna var placerade i den allmänna trafiken utanför den inhägnade byggarbetsplatsen. Den andra hälften arbetade i logistiktunnlarna för byggtrafik. Tunnlarna ska slutligen bli den nya bussterminalen med tillhörande vägtunnel för busstrafik. Det fanns ett rullande schema för var trafikvakterna placerades. Eftersom positionerna som låg utanför stängslet var fler till antalet arbetade trafikvakterna i större utsträckning utanför den inhängande arbetsplatsen. A.R. hade under sin inskolningsperiod ett par pass som s.k. rastavlösare, vilket innebar att han bytte av trafikvakter för rast på

de olika positionerna. Det är inte riktigt att han endast löste av trafikvakter som arbetade i tunnlarna.

A.R. arbetade inte på en byggarbetsplats. Logistiktunnlarna vid Slussen där trafikvakterna var placerade utgör inte en del av byggarbetsplatsen.

Arbetet med avfallshantering

Att arbetstagare får prova på olika arbetsuppgifter är vanligt under en inskolningsperiod. Den avfallshantering som bolaget ansvarar för vid Haga Norra sker vid en avfallsstation utanför byggarbetsplatsen. Det var där A.R. skulle arbeta. Det kan dock vara riktigt att han under de två introduktionsdagar som han arbetade vid arbetsplatsen på Haga Norra följde med bolagets förmän in på byggarbetsplatserna i upplärningssyfte. A.R:s arbete vid Haga Norra omfattas inte heller av byggavtalet.

Byggavtalets tillämplighet

Arbetet som trafikvakt är inte en central verksamhet på byggavtalets område

Arbetet som trafikvakt omnämns inte i byggavtalet och är inte heller en central verksamhet på byggavtalets område. Det är inte kollektivavtalsparternas gemensamma avsikt att det arbetet ska omfattas av byggavtalet. Trafikvakterna vid Slussen var inte heller placerade på en byggarbetsplats. Trafikvakterna fick inte delta i byggproduktionen. Om det utfördes byggarbete inne i logistiktunnlarna stängdes dessa av.

Att A.R. under två dagar utförde enklare logistikuppgifter avseende byggavfall, som i och för sig skulle kunna ligga inom Byggnads avtalsområde, medför inte att byggavtalet är tillämpligt på anställningen. A.R:s huvudsakliga arbetsuppgifter omfattades nämligen av transportavtalet, vilket är normerande för anställningsvillkoren.

Överenskommelse mellan Byggnads och Transport

Det är inte riktigt att Byggnads och Transport skulle vara överens om att arbetet som trafikvakt omfattas av byggavtalet. Byggnads och Transport kan inte heller träffa en sådan överenskommelse som är bindande för bolaget.

Det är inte heller riktigt att A.R. nekats medlemskap i Transport.

Omständigheter i samband med hängavtalets tecknande m.m.

I samband med att bolaget tecknade kollektivavtal med Byggnads redogjorde bolaget för att det hade vissa arbetstagare som utförde enklare arbeten på vissa byggarbetsplatser. Det var bl.a. fråga om uppförande av en ramp i samband med att bolaget ansvarade för samordning, trafiksäkerhet och logistik. Av protokollet som upprättades i samband med förhandlingen framgår att bolaget endast hade två arbetstagare som huvudsakligen arbetade med sådana enklare göromål inne på en byggarbetsplats. Bolaget framhöll vid förhandlingen att för övriga anställda skulle det även fortsättningsvis tillämpa transportavtalet. Byggnads hade inga invändningar mot bolagets redogörelse. Byggnads kände alltså till att bolaget hade kollektivavtal med Transport avseende övriga arbetstagare.

För det stora flertalet, cirka 90 procent av de anställda, tillämpar bolaget transportavtalet. För några arbetstagare tillämpas numera byggavtalet. Till den senare kategorin räknas ett mindre antal grovarbetare och ett par förmän som kallas logistikstöd för produktion. Denna benämning har använts av bolaget alltsedan det tecknade hängavtal med Byggnads år 2022. Det avser det fåtal arbetstagare som inte (som trafikvakterna) är stöd för leveranser utan som i stället varaktigt biträder verksamhet som bedrivs innanför ett inhägnat byggområde med enklare arbetsuppgifter.

Efter det att A.R:s anställning hade avslutats, påkallade Byggnads förhandling med bolaget och påstod att för A.R:s anställning skulle byggavtalet tillämpas och inte transportavtalet, som var det avtal som bolaget tidigare hade tillämpat. Bolaget redogjorde för att man tecknat kollektivavtalet med

Transport innan kollektivavtalet med Byggnads tecknades, och att A.R. inte var grovarbetare eller logistikstöd för produktion. Bolaget hänvisade till de tidigare förhandlingarna med Byggnads där man hade redogjort för skillnaderna i sin verksamhet. Byggnads godtog dock inte argumenten på samma sätt som det hade gjort när kollektivavtalet tecknades. Förbundet kan inte ensidigt ändra på vad som framgår av innehållet i protokollet av den 2 februari 2022. Byggnads är bundet av det tillämpningsområde för kollektivavtalet som parterna var överens om när kollektivavtalet tecknades.

29/29-principen

Byggavtalet är inte heller tillämpligt på arbetet som trafikvakt enligt den s.k. 29/29-principen, eftersom det arbetet inte står i naturligt samband med bolagets centrala verksamhet på vilket byggavtalet är tillämpligt.

Transportavtalet

Det är transportavtalet som ska tillämpas på A.R:s arbete. Om Arbetsdomstolen skulle finna att byggavtalet är tillämpligt på hans arbete, är det fråga om konkurrerande kollektivavtal. Transportavtalet har då, som det först tecknade kollektivavtalet, företräde framför byggavtalet.

Byggavtalets bestämmelser

De yrkade beloppen är korrekt beräknade enligt byggavtalet. Om Arbetsdomstolen skulle finna att byggavtalet är tillämpligt, och transportavtalet inte är tillämpligt eller om det är fråga om konkurrerande kollektivavtal och byggavtalet har företräde framför transportavtalet, medges därför yrkanden om lön, semesterersättning och resekostnadsersättning.

Bolaget är inte skadeståndsskyldigt

Eftersom bolaget inte har brutit mot byggavtalet, är det heller inte skadeståndsskyldigt mot Byggnads eller mot A.R.

Om Arbetsdomstolen kommer fram till att byggavtalet ska tillämpas, och att bolaget därmed har brutit mot det avtalet, är bolaget ändå inte skyldigt att betala skadestånd. Det finns skäl att jämka skadeståndet till noll eftersom det har förelegat en påtaglig osäkerhet om vilket kollektivavtal som är tillämpligt på A.R:s arbete.

Utredningen

På Byggnads begäran har förhör under sanningsförsäkran hållits med A.R., vittnesförhör med lokalombudsmannen M.L. samt förhör upplysningsvis med avtalssekreterarna E.P., P.W. och enhetschefen R.J.

På bolagets begäran har förhör under sanningsförsäkran hållits med A.H. samt vittnesförhör med HR-konsulten R.W. och administrativa chefen G.G.

Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Föreningen Byggföretagen i Sverige (Byggföretagen) har med stöd av 5 kap. 1 § andra stycket arbetstvistlagen yttrat sig i målet och anfört bl.a. följande.

Inledningsvis kan konstateras att yrkeskategorin ”trafikvakt” inte uttryckligen förekommer i Byggavtalet. Yrkeskategorin är däremot uttryckligen reglerad i det kollektivavtal som Byggföretagen tecknar med Service- och kommunikationsfacket (Seko), Väg- och banavtalet. När det gäller arbete som trafikvakt i allmän trafik är det Byggföretagens uppfattning att arbetet regleras uteslutande av Väg- och banavtalet. Byggföretagen känner inte till att Byggnads tidigare har gjort gällande att det arbetet skulle omfattas av Byggavtalet. Om det skulle förekomma att arbetstagare anställd hos ett byggföretag bundet av Byggavtalet dirigerar trafik inom en avgränsad byggarbetsplats skild från allmän trafik kan saken möjligen betraktas ur en annan vinkel. Om det skulle stå i naturligt samband med det aktuella byggföretagets verksamhet skulle arbetet kunna utföras inom ramen för Byggavtalet med stöd av 29/29-principen. Byggföretagen noterar att det mellan parterna i målet råder tvist om huruvida arbetet har utförts i allmän trafik eller inom en avgränsad byggarbetsplats.

Vissa övriga så kallade logistikarbetsuppgifter sker vanligtvis av företag som är bundna av andra kollektivavtal än Byggavtalet. Arbetsuppgifter med mera stadigvarande assisterande arbetsuppgifter till byggproduktionen förekommer inom ramen för det arbetsomfång som finns för det bredare arbetsinnehåll med logistiktjänster som reglerades mellan parterna i Byggavtalet i samband med avtalsförhandlingarna 2023. Logistik-tjänster på Byggavtalets område kännetecknas av att man i verksamheten har ett mer stadigvarande uppdrag med löpande arbetsuppgifter som inte utgör ett tillfälligt uppdrag på byggarbetsplatsen, verksamheten sker då ofta i nära samverkan med och planeras i samklang med den direkta byggproduktionens framdrift.

Domskäl

Twisten

Parterna är oense om A.R. har rätt till vissa ersättningar enligt byggavtalet. Arbetsdomstolen ska därvid ta ställning till om byggavtalet är tillämpligt på A.R:s arbete som trafikvakt och avfallshanterare hos bolaget. Om Arbetsdomstolen skulle finna att byggavtalet är tillämpligt, och transportavtalet inte är tillämpligt, eller om det är fråga om konkurrerande kollektivavtal, och byggavtalet har företräde framför transportavtalet, har bolaget medgett Byggnads yrkanden om lön och andra ersättningar. Bolaget har dock invänt att ett eventuellt skadestånd i sådant fall ska jämkas, eftersom det funnits en påtaglig osäkerhet kring vilket kollektivavtal som ska tillämpas.

Rättsliga utgångspunkter

Kollektivavtalet mellan parterna är ett s.k. hängavtal. Ett sådant avtal hämtar normalt större delen av sitt materiella innehåll från ett annat kollektivavtal, vanligen ett riksavtal för den ifrågavarande branschen, och innehåller därutöver oftast vissa särskilda bestämmelser som innebär större eller mindre avvikelser från det avtal till vilket hängavtalet hänvisar (se t.ex. AD 1992 nr 143).

Vilket som är tillämpningsområdet för ett visst kollektivavtal, och om en omtvistad verksamhet faller in under detta eller inte, får avgöras efter en sedvanlig tolkning av avtalet. Det saknas i detta sammanhang i princip betydelse om det kan finnas även ett annat kollektivavtal som i och för sig kan vara tillämpligt på den verksamhet som tvisten rör (se t.ex. AD 2013 nr 30).

Utgångspunkten vid tolkningen av ett kollektivavtal är att det i första hand är parternas gemensamma avsikt vid avtalets ingående som bestämmer avtalets innehåll. Om tolkningsfrågan inte kan lösas genom att en gemensam partsavsikt kan fastställas, får prövningen i stället göras med utgångspunkt från avtalets ordalydelse. Avtalets övriga innehåll och systematik, liksom vad som förekommit vid avtalets tillkomst och hur avtalet har kommit att tillämpas, kan ge ledning vid tolkningen (se t.ex. AD 2024 nr 49).

Den s.k. 29/29-principen har sitt namn efter Arbetsdomstolens dom AD 1929 nr 29 och har kommit att bli en allmän tolkningsprincip när det gäller att bestämma gränserna för ett kollektivavtals tillämpningsområde (se t.ex. AD 2013 nr 30 och där gjorda hänvisningar). Enligt 29/29-principen anses ett kollektivavtal vara tillämpligt på allt sådant arbete som efter ett praktiskt bedömande står i ett naturligt samband med den centrala verksamhet som avtalet först och främst syftar på.

När det gäller frågan om konkurrerande kollektivavtal har Arbetsdomstolen vid flera tillfällen tagit ställning i tvister där en arbetsgivare varit bunden av två kollektivavtal för samma arbete i en och samma verksamhet. Såvitt avser anställningsvillkor har Arbetsdomstolen uttalat att som huvudregel gäller, att det först tillkomna avtalets bestämmelser om anställningsvillkor har företräde framför det senare avtalets bestämmelser om detta. Arbetsgivaren är i det fallet då inte skyldig att tillämpa det senare avtalets bestämmelser om anställningsvillkor (se t.ex. AD 2020 nr 66 och där gjorda hänvisningar).

Är byggavtalet tillämpligt på A.R:s arbete?

Byggnads har gjort gällande att verksamhet med trafikvakter omfattas av byggavtalet, eftersom arbetet som trafikvakt är en central verksamhet på byggavtalets område, vilket bolaget har bestritt.

Ordalydelse och partsavsikt

Enligt det aktuella hängavtalets § 1 har detta – med iakttagande av de ändringar och tillägg som anges i avtalet – samma innebörd och omfattning som mellan Byggföretagen och Byggnads vid varje tidpunkt gällande överenskommelse av kollektivavtals karaktär. Det är ostridigt i målet att denna hänvisning avser byggavtalet.

Det finns inte någon bestämmelse i byggavtalet som anger avtalets tillämpningsområde eller som uttryckligen avser trafikvakter. Det har inte heller kommit fram att kollektivavtalsparterna, dvs. Byggföretagen och Byggnads, ursprungligen eller över tid haft någon uttalad gemensam uppfattning om hur avtalets tillämpningsområde ska avgränsas när det gäller trafikvakter. Det framgår inte heller av Byggföretagens yttrande i målet att det skulle finnas någon sådan gemensam partsavsikt. Det finns därmed inte något stöd för att kollektivavtalsparterna avsett att ett företags verksamhet med trafikvakter på en del av en byggarbetsplats, i nära anslutning till och vid en byggarbetsplats utgör en sådan central verksamhet på byggavtalets område att den skulle omfattas av byggavtalet.

Inte heller hängavtalet innehåller någon uttrycklig bestämmelse avseende trafikvakter. A.H. har uppgett att han i samband med avtalsteckningen informerade Byggnads om att bolaget hade anställda trafikvakter som det tillämpade transportavtalet på. A.H. har även uppgett att Byggnads vid den tidpunkten inte hade någon synpunkt på detta. M.L., som var den som tecknade hängavtalet för Byggnads räkning, har uppgett att han inte minns den aktuella avtalsteckningen. Arbetsdomstolen finner mot denna bakgrund att omständigheterna kring hängavtalets tecknande inte ger något stöd för att

parterna avsåg att det nu omtvistade arbetet utgör en sådan central verksamhet på byggavtalets område att det skulle omfattas av byggavtalet.

Byggavtalets tillämpning

Fråga är då om byggavtalets tillämpning ger någon vägledning i tolkningsfrågan.

Enligt förbundet har byggnadsarbetare alltid dirigerat trafik till och från samt på en byggarbetsplats. Arbetsdomstolen ifrågasätter inte att de som arbetar som byggnadsarbetare vid byggarbetsplatser kan dirigera trafik i arbetet, vilket även E.P. och M.L. uppgett att de gjort när de arbetade som byggnadsarbetare, och att byggavtalet då är tillämpligt.

R.J:s och P.W:s uppgifter ger, enligt Arbetsdomstolens mening, visst stöd för Byggnads uppfattning att byggavtalet generellt sett är tillämpligt på arbete som sker på en byggarbetsplats. Parterna är dock oense om logistik-tunnlarna, där A.R. arbetade, ska anses vara en byggarbetsplats. Oavsett om logistik-tunnlarna, där A.R. arbetade, ska anses vara en byggarbetsplats eller inte, finns det dock inte någon utredning i målet som visar att byggavtalet generellt har tillämpats på arbetstagare som haft sin huvudsakliga arbetsupp- gift som trafikvakt. Däremot har det genom R.W:s uppgifter, som inte har ifrågasatts av Byggnads, kommit fram att ett annat större bolag, som också har och har haft trafikvakter vid just byggarbetsplatsen Slussen, tillämpar ett kollektivavtal med Transport, nämligen bevaknings- och säkerhetsavtalet.

Det anförda innebär, enligt Arbetsdomstolens mening, att det inte heller av vad som framkommit om byggavtalets tillämpning går att dra slutsatsen att A.R:s arbete som trafikvakt vid Slussen är en sådan central verksamhet på byggavtalets område som byggavtalet är tillämpligt på.

Påstådd överenskommelse mellan Byggnads och Transport

Byggnads har påstått att förbundet sedan länge har en överenskommelse med Transport om att trafikvakter som arbetar på byggarbetsplatser ska omfattas av byggavtalet. Det har bolaget bestritt. Enligt förbundet ska det inte

vara fråga om en s.k. gränsdragningsöverenskommelse, och Byggnads har inte heller gjort gällande att frågan om trafikvakter finns reglerad i LO:s organisationsplan.

R.J., enhetschef på Byggnads avtalsenhet, har uppgett att LO:s organisationsplan och befintliga gränsdragningsöverenskommelser skiljer på transporter som sker till eller från en byggarbetsplats och transporter som sker inom en byggarbetsplats. De förstnämnda hör, enligt hans uppfattning, till Transports kollektivavtalsområde medan de sistnämnda hör till Byggnads kollektivavtalsområde. P.W., avtalssekreterare på Transport, har uppgett att organisationsplanen innebär att transportavtalet inte är tillämpligt på arbete som sker stadigvarande, dvs. månadsvis eller årsvis, inne på en byggarbetsplats.

Byggnads har vidare åberopat ett intyg av P.W. av vilket framgår att Byggnads och Transport är överens om att Byggnads har avtals- och organisationsrätten när arbete utförs stadigvarande inne på Skanska Slussenbygget. P.W. har inför Arbetsdomstolen uppgett att han inte har varit inne på området i de aktuella logistiktunnlarna samt att han inte kan uttala sig om byggavtalet är tillämpligt på arbetet som trafikvakt i tunnlarna. Han har vidare uppgett att han utfärdade intyget på Byggnads begäran, och utifrån Byggnads beskrivning av arbetsuppgifterna och förhållandena på platsen. P.W:s uppgifter ger därför, enligt Arbetsdomstolens mening, inte stöd för att det finns en sådan överenskommelse mellan Byggnads och Transport avseende trafikvakter vid Slussen som förbundet påstått. Inte heller R.J:s uppgifter ger, enligt Arbetsdomstolens mening, stöd för påståendet om en överenskommelse mellan förbunden avseende just trafikvakter.

Sammantaget finner Arbetsdomstolen inte visat att det finns en överenskommelse mellan Byggnads och Transport avseende trafikvakter vid byggarbetsplatsen vid Slussen som förbundet påstått.

29/29-principen

Förbundet har vidare åberopat den s.k. 29/29-principen. Som Arbetsdomstolen redogjort för ovan, innebär den principen att ett kollektivavtal anses vara tillämpligt på allt sådant arbete, som efter ett praktiskt bedömande står i ett naturligt samband med den centrala verksamhet som avtalet först och främst syftar på.

Utredningen har inte visat att A.R:s arbete omfattas av eller står i naturligt samband med den centrala verksamhet som avtalet först och främst syftar på.

Arbetet vid Haga Norra

Eftersom A.R. anställdes och huvudsakligen arbetade som trafikvakt under sin korta anställning hos bolaget, har inte heller hans två inskolningsdagar till arbetet med avfallshantering vid Haga Norra omfattats av byggavtalet. Att han vid inskolningsdagarna inför arbetet som avfallshanterare befann sig inom en byggarbetsplats, påverkar inte den bedömningen.

Slutsats

Sammanfattningsvis finner Arbetsdomstolen att den utredning som har presenterats i målet inte ger tillräckligt stöd för slutsatsen, att det aktuella arbetet som trafikvakt och arbetet de två dagarna som avfallshanterare faller under byggavtalets tillämpningsområde. A.R:s arbete omfattas därför inte av byggavtalet. Han har därmed inte rätt till ersättningar enligt detta. Byggnads talan ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Eftersom Byggnads har förlorat målet, ska förbundet ersätta bolagets rättegångskostnader i den mån dessa har varit skäligen påkallade för att tillvarata bolagets rätt.

Bolaget har yrkat ersättning för ombudsarvode med 764 000 kr, varav 525 000 kr avser advokatens arbete och 239 000 kr avser den biträdande juristens arbete, samt för vittnet R.W:s arbete i målet med 60 000 kr och för hans resekostnader med 3 000 kr. Byggnads har vitsordat kostnaden för advokatens arbete men ifrågasatt skäligheten av övriga rättegångskostnader.

Arbetsdomstolen anser att de yrkade ombudsarvodena är skäliga. Byggnads ska därför ersätta bolaget för detta.

Bolaget har inte redogjort för vilket arbete R.W. har utfört i målet eller motiverat varför det varit skäligen påkallat för att tillvarata bolagets rätt i tvisten. Detsamma gäller hans resekostnader. Arbetsdomstolen anser att detta innebär att ersättningsyrkandet inte kan bifallas. Eftersom R.W. har hörts som vittne i målet, har bolaget däremot rätt till ersättning för hans resekostnader mellan Stockholm och Nyköping i samband med huvudförhandlingen. Arbetsdomstolen bestämmer dessa till skäliga 400 kr.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Svenska Byggnadsarbetareförbundets talan.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Svenska Byggnadsarbetareförbundet att ersätta Good Folks Sweden AB:s rättegångskostnad med 764 400 kr, varav 764 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Karin Renman, Håkan Lundquist, Berndt Molin, Lars Askelöf, Gabriella Forssell, Lenita Granlund (skiljaktig) och Gerald Lindberg (skiljaktig).

Rättssekreterare: Martina Diab

Skiljaktig mening

Ledamöterna Lenita Granlund och Gerald Lindberg är skiljaktiga i fråga om byggavtalets tillämplighet och anför följande.

De aktuella logistiktunnlarna vid Slussen där A.R. arbetade utgör en del av en större byggarbetsplats. Arbetet som trafikvakt får därför i detta fall anses ha ett sådant samband med byggverksamheten att byggavtalet är tillämpligt. Genom P.W:s uppgifter är det vidare utrett att Byggnads och Transport är överens om arbetet som trafikvakt på en byggarbetsplats faller inom byggavtalets tillämpningsområde. Sammantaget menar vi därför att det är byggavtalet som ska tillämpas på A.R:s anställning.

Överröstade i denna del är vi i övrigt ense med majoriteten.

April 2025 s. 30

AD 2025 nr 17

ARBETSDOMSTOLEN

DOM

Dom nr 23/25

2025-04-25

Mål nr B 118/23

Stockholm

KLAGANDE

A.P.

Ombud och rättshjälpsbiträde: advokaten Anders Sjögren, Advokatbyrån
Bodström & Partners Stockholm AB, Box 3431, 103 68 Stockholm

MOTPART

Staten genom Försäkringskassan, 202100-5521, 103 51 Stockholm

Ombud: biträdande chefsjuristen Carl Durling, Arbetsgivarverket, Mäster
Samuelsgatan 60, 111 21 Stockholm

SAKEN

ogiltigförklaring av avskedande

ÖVERKLAGAD DOM

Borås tingsrätts dom den 24 november 2023 i mål nr T 3261-22

Tingsrättens dom, se bilaga.

Bakgrund

A.P. är jurist och var anställd hos Försäkringskassan som försäkringshandläggare. Under sin anställning gjorde hon en ansökan om bostadsbidrag som Försäkringskassan beviljade. Sedan det kommit till Försäkringskassans kännedom att A.P. under bidragsperioden hade underlåtit att anmäla ändrade förhållanden av betydelse för bedömningen av rätten till bostadsbidraget, avskedade Försäkringskassan A.P. från anställningen den 31 augusti 2022.

I den överklagade domen fann tingsrätten att laga grund för avskedande förelegat, eftersom A.P. handlat på ett sätt som medfört att Försäkringskassans förtroende för henne som anställd förbrukats, när hon i egenskap av bidragstagare, underlåtit att anmäla ändrade förhållanden av betydelse för bedömningen av hennes rätt till bostadsbidrag. Tingsrätten fann även att avskedandet hade grundats på uppgifter som blivit kända för Försäkringskassan inom den s.k. tvåmånadersfristen. Tingsrätten ogillade därför A.P:s talan och förpliktade henne att betala staten genom Försäkringskassans (staten) rättegångskostnader samt fastställde ersättning enligt rättshjälpslagen.

Yrkanden m.m.

A.P. har yrkat att Arbetsdomstolen, med ändring av tingsrättens dom, ska bifalla hennes i tingsrätten förda talan och befria henne från skyldigheten att ersätta statens rättegångskostnad i tingsrätten. Om Arbetsdomstolen inte skulle bifalla hennes i tingsrätten förda talan i sak, har A.P. yrkat att Arbetsdomstolen i första hand ska förordna att vardera part ska stå sin rättegångskostnad i tingsrätten och i andra hand att Arbetsdomstolen ska sätta ned statens rättegångskostnad till ett skäligt belopp.

Staten har motsatt sig ändring av tingsrättens dom och har i förhållande till tingsrättens dom förtydligt att staten inte kan vitsorda något ekonomiskt skadestånd efter den 3 januari 2023, eftersom A.P. varit sjukskriven sedan den 4 januari 2023 och därefter, från den 1 maj 2023, inte stått till arbetsmarknadens förfogande.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Målet har avgjorts utan huvudförhandling. Parterna har åberopat samma bevisning som i tingsrätten. A.P. har i Arbetsdomstolen också åberopat ett tjänstgöringsintyg. Arbetsdomstolen har tagit del av den muntliga bevisningen genom uppspelning av tingsrättens ljud- och bildupptagningar.

Parternas talan

Parterna har till stöd för sin talan åberopat samma grunder och utvecklat talan på i huvudsak samma sätt som i tingsrätten, varvid parternas grunder kan sammanfattas enligt följande.

Statens grunder

Det fanns laga skäl enligt 18 § anställningsskyddslagen för avskedandet av A.P. A.P. har grovt åsidosatt sina åligganden mot sin arbetsgivare genom att hon, sedan hon beviljats bostadsbidrag, låtit bli att anmäla ändrade uppgifter av betydelse för bedömningen av rätten till bostadsbidrag till Försäkringskassan, som var hennes anställningsmyndighet. Den s.k. tvåmånadersfristen i 18 § andra stycket anställningsskyddslagen iaktogs vid avskedandet.

Under alla förhållanden fanns det saklig grund för uppsägning av A.P. enligt 7 § anställningsskyddslagen, i den lydelse som gällde vid tidpunkten för avskedandet, och tvåmånadersfristen iaktogs. Det har inte varit skäligt att kräva att Försäkringskassan skulle omplacera A.P. till ett annat arbete hos sig.

Det saknas skäl att frångå huvudregeln om att förlorande part ska stå för motpartens rättegångskostnad. Den ersättning för rättegångskostnad i tingsrätten som staten tillerkänts är skälig.

A.P:s grunder

Försäkringskassan avskedade henne utan att det ens förelåg saklig grund för uppsägning, då hon av misstag låtit bli att anmäla ändrade uppgifter till Försäkringskassan avseende sitt bostadsbidrag. Försäkringskassan orsakade henne genom avskedandet ideell och ekonomisk skada i form av förlorad inkomst.

De omständigheter som Försäkringskassan grundade avskedandet på var kända för Försäkringskassan i mer än två månader före underrättelsen om tilltänkt avskedande.

Eftersom A.P. haft skälig anledning att få sin sak prövad, och måste kunna få en rättslig prövning utan att riskera att betala höga rättegångskostnader, ska vardera parten stå sin rättegångskostnad i tingsrätten. I vart fall ska Arbetsdomstolen sätta ned statens rättegångskostnad i tingsrätten till ett skäligt belopp.

Tvisten

Tvisten gäller frågan om det har förelegat laglig grund för avskedandet, eller saklig grund för uppsägning, av A.P. Tvist föreligger även om avskedandet har grundats på omständigheter som Försäkringskassan känt till mer än två månader före underrättelsen om tilltänkt avskedande.

Domskäl

Det ostridiga händelseförloppet

A.P. anställdes i oktober 2017 som försäkringshandläggare och arbetade med assistansersättning hos Försäkringskassan. I december 2020 gjorde A.P. en ansökan om bostadsbidrag hos Försäkringskassan. Efter att Försäkringskassan hade begärt in vissa kompletteringar från A.P. fattade Försäkringskassan i mars 2021 beslut om att bevilja henne bostadsbidrag att betalas ut månadsvis för hela 2021.

Av ansökningshandlingen som A.P. fyllde i när hon ansökte om bostadsbidrag i december 2020, i hennes komplettering av ansökan i januari 2021 och av Försäkringskassans beslut om att bevilja bostadsbidrag i mars 2021, framgår att de uppgifter som lämnas på heder och samvete, ska vara riktiga och fullständiga och att det finns en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. I beslutet om beviljat bostadsbidrag framgår också att om

något ändras som kan ha betydelse för bidraget, t.ex. inkomst, bostad eller familjesituation, ska det anmälas så snart som möjligt men senast 14 dagar efter att bidragstagaren fått reda på förändringen.

I januari 2021 skrev A.P. på ett köpekontrakt för en ny bostad. I samband därmed betalade hon en handpenning, med pengar hon fick som gåva av sin mamma. I februari 2021 registrerade hon en enskild näringsverksamhet hos Skatteverket. I mars 2021 flyttade pappan till hennes barn in i hennes bostad och folkbokförde sig på den adressen. I april 2021 fick hon tillträde till sin nya bostad. I slutet av september 2021 flyttade A.P., från den bostad hon hade beviljats bostadsbidrag för, till den nya bostaden. A.P. anmälde inte något av dessa förhållanden till Försäkringskassan.

I november 2021 fick Försäkringskassan information från Skatteverket om att A.P. i september 2021 hade folkbokfört sig på en ny adress. Informationen föranledde Försäkringskassan att stoppa fortsatta utbetalningar av bostadsbidraget till A.P. och påbörja en utredning om bidragsbrott. Utredningen resulterade i att Försäkringskassan den 18 april 2022 begärde återbetalning med 16 800 kr på grund av felaktigt utbetalt bostadsbidrag. Den 27 april 2022 gjorde Försäkringskassan en polisanmälan om bidragsbrott med anledning av att A.P. inte hade anmält att hon varit sammanboende under delar av bidragsperioden.

Den 11 maj 2022 höll Försäkringskassan ett utredande samtal med A.P. Den 23 maj 2022 anmäldes hennes ärende till Försäkringskassans personalansvarsnämnd. Den 31 maj 2022 ändrade Försäkringskassan sitt beslut om återbetalning av det felaktigt utbetalade bostadsbidraget och korrigerade det belopp som A.P. skulle återbetala till 14 000 kr. Den 3 juni 2022 underrättade Försäkringskassan enligt 30 § anställningsskyddslagen A.P. om tilltänkt avskedande. A.P. delgavs underrättelsen den 7 juli 2022. Den 15 augusti 2022 genomfördes överläggning enligt 30 § anställningsskyddslagen med den arbetstagarorganisation som A.P. tillhörde. Den 31 augusti 2022 fattade personalansvarsnämnden beslut att

avskeda A.P. Hennes sista arbetsdag hos Försäkringskassan var den 5 september 2022.

Har Försäkringskassan grundat avskedandet på omständigheter som Försäkringskassan känt till mer än två månader före underrättelsen om tilltänkt avskedande?

A.P. har anfört att Försäkringskassan grundade avskedandet på omständigheter som var kända för Försäkringskassan i mer än två månader före underrättelsen om tilltänkt avskedande. Tvåmånadersfristen ska enligt A.P. räknas från den 27 april 2022, dvs. från den tidpunkt då Försäkringskassan gjorde en polisanmälan mot henne och därmed hade kännedom om relevanta omständigheter. Hon fick del av Försäkringskassans underrättelse om tilltänkt avskedande mer än två månader senare. Försäkringskassan var därför förhindrad att lägga omständigheterna till grund för avskedandet.

Staten har anfört att A.P. vid tidpunkten för polisanmälan inte hade redogjort för sin inställning till det som lades henne till last. Hon gavs möjlighet att yttra sig under den utredning som föregick polisanmälan, men avhördes inte. Försäkringskassan fick därför inte kännedom om A.P:s inställning och om relevanta omständigheter förrän Försäkringskassans interna utredningsfunktion hade utrett ärendet. Tvåmånadersfristen började därför inte löpa förrän tidigast den 16 maj 2022, dvs. vid den tidpunkt då A.P. godkände anteckningarna från utredningssamtalet den 11 maj 2022. Avskedandet grundades därtill på flera andra omständigheter än den som låg till grund för Försäkringskassans polisanmälan, bl.a. att A.P. inte hade anmält att hon blivit ägare till en fastighet och att hon hade registrerat en enskild näringsverksamhet under bidragsperioden. Dessa omständigheter fick Försäkringskassan kännedom om senare än vid tidpunkten för polisanmälan. Försäkringskassan har därför inte agerat i strid med tvåmånadersregeln.

M.S., som arbetar som regelefterlevnadsansvarig hos Försäkringskassan, har i sitt förhör uppgett bl.a. följande. Han utreder och hanterar misstänkta interna överträdelser. Vid misstanke om bidragsbrott som rör en anställd får hans enhet information om detta och påbörjar därefter en utredning om händelsen också har lett till en förtroendskada. Han tog del av bl.a. den utredning, polisanmälan och beslut om återkrav som fanns i ärendet, och kallade därefter A.P. till ett utredande samtal den 11 maj 2022. Syftet med samtalet var att få A.P:s uppgifter om vad som hänt och utreda om omständigheterna kring händelsen medfört en förtroendskada. Vid samtalet diskuterades framförallt det förhållandet att pappan till A.P:s barn hade flyttat in i bostaden. A.P. nämnde även i samtalet att hon hade köpt en ny bostad, som hon höll på att renovera. Han kände vid tidpunkten för det utredande samtalet inte till att A.P. under bidragsperioden hade registrerat en enskild näringsverksamhet. Han uppfattade att A.P. hade goda kunskaper om Försäkringskassans kontrollarbete och att hon visste att bidragstagare måste anmäla ändrade förhållanden. Den 23 maj 2022 upprättade han en utredningspromemoria avseende A.P:s agerande. Han lämnade därefter över A.P:s ärende till sin chef, som i sin tur beslutade att lämna över ärendet till Försäkringskassans personalansvarsnämnd. Personalansvarsnämnden begärde vissa kompletterande uppgifter. Han lämnade därför en kompletterande utredningspromemoria den 25 maj 2022, av vilken bl.a. framgår att A.P. den 17 februari 2022 hade startat en enskild näringsverksamhet.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning

En arbetsgivare som vill avskeda en arbetstagare ska, enligt 30 § anställningsskyddslagen, underrätta arbetstagaren om detta minst en vecka i förväg. Försäkringskassan underrättade den 3 juni 2022 A.P. om tilltänkt avskedande. Hon fick del av underrättelsen den 7 juli 2022.

Ett avskedande får, enligt 18 § andra stycket anställningsskyddslagen, inte grundas enbart på omständigheter som arbetsgivaren känt till mer än två månader innan en underrättelse enligt 30 § anställningsskyddslagen lämnas.

Syftet med tvåmånadersregeln är att åstadkomma en snabb handläggning av ärenden om avskedanden. En arbetsgivare som anser att det föreligger något förhållande som ger anledning att skilja en anställd från sin anställning måste alltså agera skyndsamt. En arbetstagar ska inte under en längre tid behöva sväva i ovisshet beträffande arbetsgivarens inställning i frågan om anställningen ska bestå eller inte, se t.ex. AD 2005 nr 44 och AD 2005 nr 107.

Den avgörande tidpunkten för tvåmånaderstvistens början är när det som läggs arbetstagar till last blir känt för arbetsgivaren. Om arbetsgivaren inte omedelbart kan överblicka händelsen, börjar tidsfristen löpa först när de närmare omständigheterna har blivit utredda. Om en arbetsgivare åberopar en omständighet som blivit känd för arbetsgivaren inom tvåmånadersfristen, är arbetsgivaren oförhindrad att även åberopa omständigheter som denne tidigare känt till (se prop. 1973:129 s. 243, jfr prop. 1981/82:71 s. 125).

Av protokollet från Försäkringskassans personalansvarsnämnd framgår att Försäkringskassan den 31 augusti 2022 beslutade att avskeda A.P. Till grund för avskedandet åberopades att A.P. vid upprepade tillfällen under bidragsperioden underlåtit att lämna uppgifter om ändrade förhållanden till Försäkringskassan, nämligen att hushållet utökats med en person, att hon registrerat en enskild näringsverksamhet och att hon flyttat till en ny bostad.

Av de uppgifter M.S. lämnat framgår att Försäkringskassan den 11 maj 2022 höll ett utredande samtal med A.P. Samtalet hölls för att utreda om den händelse som lett fram till Försäkringskassans polisanmälan om misstänkt bidragsbrott, dvs. att hon under delar av bidragsperioden varit sammanboende med pappan till sina barn, också kunde ha lett till en förtroendeskada. Av hans uppgifter framgår vidare att det under och efter det utredande samtalet framkom omständigheter som inte var kända för Försäkringskassan när polisanmälan gjordes och som kunde påverka A.P:s rätt till ersättning. Vid utredningssamtalet framkom bl.a. att A.P. under bidragsperioden hade köpt en ny bostad. Först i samband med att den kompletterande utredningspromemorian upprättades i slutet av maj 2022

framkom att A.P. under bidragsperioden hade registrerat en enskild näringsverksamhet. Det var således först i maj 2022 som Försäkringskassan fick kännedom om att A.P. underlåtit att underrätta Försäkringskassan om dessa ändrade förhållande under bidragsperioden.

A.P. fick del av Försäkringskassans underrättelse om tilltänkt avskedande den 7 juli 2022. Försäkringskassan fick därmed kännedom om att A.P. köpt en ny bostad och att hon registrerat en enskild näringsverksamhet under bidragsperioden inom tvåmånadersfristen. Försäkringskassan grundade således inte avskedandet av A.P. endast på uppgifter som Försäkringskassan känt till mer än två månader innan underrättelsen om tilltänkt avskedande lämnades. Försäkringskassan var därmed oförhindrad att åberopa dessa omständigheter och även övriga anförda omständigheter till grund för avskedandet av A.P.

Har Försäkringskassan haft laglig grund för avskedandet?

Staten har till grund för avskedandet av A.P. åberopat att hon grovt åsidosatt sina åligganden mot Försäkringskassan när hon vid upprepade tillfällen underlåtit att anmäla ändrade förhållanden av betydelse för bedömningen av hennes rätt till bostadsbidrag.

Staten har därutöver anfört följande. En viktig uppgift för Försäkringskassan och myndighetens anställda är att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och att motverka bidragsbrott. När en handläggare hos Försäkringskassan agerar klandervärt avseende sin egen bidragsansökan påverkar det inte bara Försäkringskassans förtroende för den anställde, utan även allmänhetens förtroende för myndigheten. A.P:s agerande har varit så klandervärt att det har medfört att Försäkringskassan förlorat förtroendet för henne. Hon har genom sitt agerande grovt åsidosatt sina åligganden mot Försäkringskassan och laga skäl för avskedandet föreligger.

A.P. har anfört att Försäkringskassan avskedat henne utan att det ens förelegat saklig grund att säga upp henne. Hon underlät av misstag att anmäla ändrade förhållanden till Försäkringskassan på grund av sin privata

livssituation. Hon gjorde det som privatperson, inte i sin anställning. Hon har inte åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning

För att en arbetstagare ska kunna avskedas krävs enligt 18 § anställnings- skyddslagen att arbetstagaren grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbets- givaren. Därmed avses enligt lagens förarbeten sådant avsiktligt eller grovt vårdslöst förfarande som inte rimligen ska behöva tålas i något rättsför- hållande. Det framhålls särskilt i förarbetena att i fråga om brott som begås i anställningen eller som annars riktas mot arbetsgivaren eller begås på arbetsplatsen finns det anledning att tillämpa ett strängt betraktelsesätt över hela arbetsmarknaden, se prop. 1981/82:71 s. 72. Även brott som begåtts utom arbetet bör enligt förarbetena i vissa fall kunna föranleda avskedande, om brottet är ägnat att allvarligt skada förhållandet mellan arbetstagaren och arbetsgivaren, se prop. 1973:129 s. 254 f. Av Arbetsdomstolens praxis fram- går att det inte bara är vid brott som avskedande kan bli aktuellt. Även andra klandervärda ageranden från arbetstagarens sida, både i och utanför anställ- ningen, kan innebära ett grovt åsidosättande av arbetstagarens åligganden mot arbetsgivaren, se t.ex. AD 1999 nr 1, AD 1999 nr 31, AD 2007 nr 63, AD 2021 nr 10 och AD 2023 nr 39.

A.P. var anställd hos Försäkringskassan, den myndighet som ansvarar för bl.a. utbetalning av bostadsbidrag, hon är jurist och hon hade, när hon ansökte om bostadsbidrag, arbetat som handläggare inom assistansersättning hos Försäkringskassan i flera år.

Det är ostridigt att A.P., under pågående bidragsperiod, i februari 2021, registrerade en enskild näringsverksamhet hos Skatteverket, att pappan till hennes barn i mars 2021 flyttade in i hennes bostad och folkbokförde sig på den adressen och att hon i slutet av september 2021 flyttade från den bostad som hon hade beviljats bostadsbidrag för. Det är också ostridigt att hon i januari 2021 skrev på ett köpekontrakt för en ny bostad och att hon i samband därmed betalade en handpenning, med pengar hon fått som gåva

av sin mamma. A.P. har vidgått att hon inte anmälde något av dessa förhållanden till Försäkringskassan, men anfört att det skett av misstag och på grund av att hon vid tidpunkten stod under stor press och stress i sitt privatliv. A.P. har berättat om sin privata situation i enlighet med vad som framgår av tingsrättens dom.

Av de handlingar som A.P. ostridigt tagit del av framgår tydligt skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden. Hon har uppgivit att hon kände till att hon varit skyldig att anmäla sådana ändrade förhållanden som skulle kunna påverka hennes rätt till bostadsbidrag. Hon anmälde inte de ändrade förhållandena bl.a. eftersom hon tänkte att endast sådana ändringar som skulle påverka hennes inkomstförhållanden behövde anmälas till Försäkringskassan. Eftersom pappan till hennes barn inte betalade någon hyra under den tid de bodde tillsammans och hennes enskilda näringsverksamhet gick med förlust, gjorde hon bedömningen att de ändrade förhållandena inte skulle påverka hennes rätt till bostadsbidrag.

Arbetsdomstolen kan konstatera att A.P. vid upprepade tillfällen, de flesta i nära anslutning till hennes ansökan om bostadsbidrag, har underlåtit att anmäla ändrade förhållanden av betydelse för rätten till bidrag till Försäkringskassan. Hon anmälde inte att hon flyttade från den bostad som hon erhöll bostadsbidrag för. Hon mottog därför bostadsbidrag under oktober 2021, trots att hon inte längre bodde i den bostad som hon hade beviljats bostadsbidrag för. Det var först sedan Skatteverket i början av november 2021 uppmärksammade Försäkringskassan på att A.P. hade folkbokfört sig på en ny adress, som fortsatta utbetalningar av hennes bostadsbidrag stoppades. A.P:s underlåtenhet att under bidragsperioden anmäla ändrade förhållanden medförde att hon fick 14 000 kr i bostadsbidrag, som hon inte var berättigad till. Hennes agerande har utan tvekan inneburit ett allvarligt åsidosättande av hennes skyldighet att anmäla ändrade förhållanden till Försäkringskassan.

Försäkringskassan betalar ut bidrag med stora belopp och har bl.a. till uppgift att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott. Arbetsdomstolen har i tidigare praxis, se t.ex. AD 1999 nr 31 och AD 2020 nr 44, betonat att det måste ställas höga krav på statligt anställda, både i och utanför arbetet, för att upprätthålla allmänhetens förtroende för verksamheten. Försäkringskassans verksamhet ställer höga krav på förtroende hos allmänheten och att Försäkringskassans anställda både i och utanför arbetet agerar korrekt och omdömesgillt.

Att en handläggare hos Försäkringskassan agerar på ett sätt som medför krav på återbetalning av felaktigt utbetalat bostadsbidrag med 14 000 kr, och på ett sätt som medfört en polisanmäld misstanke om bidragsbrott, påverkar inte bara Försäkringskassans förtroende för den anställde, utan också allmänhetens förtroende för Försäkringskassans verksamhet. A.P:s underlåtenhet att fullgöra sin skyldighet som bidragsmottagare att anmäla ändrade förhållanden till Försäkringskassan, som också var hennes anställningsmyndighet, orsakade en allvarlig förtroendskada. De förklaringar, som A.P. har lämnat till varför hon vid upprepade tillfällen underlät att underrätta Försäkringskassan om sina ändrade förhållanden kan, trots det hon har berättat om sin privata livssituation, inte medföra att hennes agerande var ursäktligt.

Arbetsdomstolen kommer till slutsatsen att A.P., genom att vid upprepade tillfällen underlåta att anmäla ändrade uppgifter av betydelse för bedömningen av hennes rätt till bostadsbidrag, har orsakat en så allvarlig förtroendskada att hon genom sitt agerande grovt åsidosatt sina åligganden mot Försäkringskassan. Försäkringskassan har därmed haft laglig grund att avskeda henne från anställningen. A.P:s överklagande ska därmed avslås och tingsrättens dom i den delen ska stå fast.

Rättegångskostnaderna i tingsrätten

Vid denna utgång har A.P. yrkat att Arbetsdomstolen i första hand ska förordna att vardera parten ska stå sin rättegångskostnad i tingsrätten och i

andra hand att statens rättegångskostnad ska sättas ned till ett skäligt belopp. Till stöd härför har A.P. anfört att hon har haft skälig anledning att få sin sak prövad och att hon måste kunna få en rättslig prövning utan att riskera att betala höga rättegångskostnader.

Staten har anfört att det saknas skäl att frånga huvudregeln att den part som förlorar ska stå för motpartens rättegångskostnad, och att den ersättning staten tillerkänts i tingsrätten är skälig utifrån målets omfattning och karaktär.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning

Enligt huvudregeln i 18 kap. 1 § rättegångsbalken ska den part som förlorar ett mål ersätta motpartens rättegångskostnad.

Enligt 5 kap. 2 § första stycket arbetstvistlagen kan rättegångskostnaderna i en arbetstvist kvittas mellan parterna, dvs. vardera parten får bära sin kostnad, om den part som har förlorat målet hade skälig anledning att få tvisten prövad. Kvittningsbestämmelsen är avsedd att tillämpas t.ex. om båda parter har intresse av en uttolkning av rättsläget, vilket främst gör sig gällande i mål om tolkning av kollektivavtal. Det är också möjligt att låta parterna stå för sina egna rättegångskostnader, om utgången i målet berott på omständigheter som från början varit okända för den part som förlorat målet eller om rättsläget varit svårbedömt (se prop. 1974:77 s. 124 f.).

I detta mål föreligger inte sådana omständigheter som motiverar att huvudregeln om rättegångskostnadernas fördelning frångås. A.P. ska därför som förlorande part ersätta statens rättegångskostnad i tingsrätten. Den ersättning staten begärt för sin rättegångskostnad i tingsrätten är skälig. Tingsrättens dom ska därför fastställas även avseende A.P:s skyldighet att ersätta statens rättegångskostnad.

Rättegångskostnaderna i Arbetsdomstolen

A.P. har förlorat även i Arbetsdomstolen och ska därför ersätta statens rättegångskostnader. Staten har i Arbetsdomstolen yrkat ersättning med 20 000 kr avseende ombudsarvode. Yrkad ersättning är skälig.

Ersättning till rättshjälpsbiträdet

Anders Sjögren har begärt ersättning med 26 793 kr inklusive mervärdesskatt, för 14 timmars arbete som rättshjälpsbiträde i Arbetsdomstolen. Den begärda ersättningen är skälig.

Domslut

1. Arbetsdomstolen fastställer tingsrättens dom.
2. A.P. ska ersätta staten genom Försäkringskassan för rättegångskostnader i Arbetsdomstolen med 20 000 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess full betalning sker.
3. Arbetsdomstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen till Anders Sjögren med 26 793 kr. Av beloppet avser 21 434 kr ombudsarvode och 5 359 kr mervärdesskatt.

Ledamöter: Catharina Nordlander, Per Sundberg, Folke K Stenring, Gunnar Ekbrant, Stefan Lagervall, Elisabeth Haug, Dag Andersson. Enhälligt.

Rättssekreterare: Lina Cajvert



BORÅS TINGSRÄTT

DOM
2023-11-24
Meddelad i
Borås

Mål nr
T 3261-22

PARTER

Kärande

A.P.,

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat Anders Sjögren Advokatbyrån Bodström & Partners Stockholm AB
Kungsgatan 47D
753 21 Uppsala

Svarande

Staten genom Försäkringskassan, 202100-5521

Ombud: Carl Durling
c/o Arbetsgivarverket
Mäster Samuelsgatan 60
111 21 Stockholm

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas
2. A.P. ska ersätta Staten genom Försäkringskassans rättegångskostnader med 137 076 kr, varav 135 000 kr avser arbete och utlägg med 2 076 kr, samt lagstadgad ränta på totalbeloppet från den 24 november 2024 till dess betalning sker.
3. Tingsrätten fastställer ersättningen enligt rättshjälpslagen till Anders Sjögren med 83 140 kr, varav 60 073 kr avser arbete, 5 400 kr tidsspillan, 1 039 kr utlägg och 16 628 kr mervärdesskatt.

Dok.Id 685829

Postadress
Box 270
501 13 Borås

Besöksadress
Rådhuset,
Österlånggatan 35-
37

Telefon
033-17 70 00
E-post: boras.tingsratt@dom.se
www.borastingsratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

YRKANDEN

A.P. har yrkat att tingsrätten ska

1. ogiltigförklara avskedandet av A.P.,
2. förpliktiga Staten genom Försäkringskassan (Försäkringskassan) att betala ekonomiskt skadestånd till A.P. avseende utebliven lön med 58 600 kr från den 6 september 2022 till och med den 30 oktober 2022 beräknat på en inkomst om 29 300 kr per månad samt,
3. förpliktiga Försäkringskassan att betala 4 300 kr per månad från och med den 31 oktober 2022 till och med den 30 april 2023 räknat på mellanskillnaden mellan tidigare inkomst från Försäkringskassan om 29 300 kr i månaden och inkomst om 25 000 kr i månaden från den nya arbetsgivaren,
4. förpliktiga Försäkringskassan att betala 29 300 kr per månad från och med den 1 maj 2023 till och med dagen för dom i målet,
5. förpliktiga Försäkringskassan att betala allmänt skadestånd till A.P. med 150 000 kr plus ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker.

Det yrkas även ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 25:e i varje månad varpå skadeståndet belöper till dess betalning sker.

Om tingsrätten skulle komma fram till att det inte förelegat grund för avskedande men väl saklig grund för uppsägning, så har A.P. i andra hand yrkat att tingsrätten ska

1. förplikta Försäkringskassan att betala ekonomiskt skadestånd till A.P. avseende utebliven lön med 58 600 kr från och med den 6 september 2022 till den 30 oktober 2022 samt 4 300 kr från och med den 31 oktober 2022 till och med den 5 december 2022 samt,
2. förplikta Försäkringskassan att betala allmänt skadestånd till A.P. med 100 000 kr plus ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker. Det yrkas även ränta på beloppen enligt 6 §

räntelagen från den 25:e i varje månad varpå skadeståndet belöper till dess betalning sker.

Försäkringskassan har bestritt samtliga yrkanden. Inget allmänt skadestånd kan vitsordas som skäligt i och för sig. Om tingsrätten skulle komma fram till att Försäkringskassan brutit mot lagen (1982:80) om anställningsskydd, har Försäkringskassan yrkat att ett allmänt skadestånd ska jämkas till 0 kr eller det belopp som tingsrätten finner skäligt. Under den period som A.P. har en anställning konstateras att den skada som föreligger avser den mellanskillnad i lön om 4 300 kr mellan 25 000 kr och 29 300 kr per månad som ska beräknas per dag. Eftersom A.P. varit sjukskriven från den 4 augusti och erhållit sjukersättning har hon inte lidit någon skada. Något ekonomiskt skadestånd vitsordas inte från den 1 maj på grund av att A.P. varit arbetssökande. Sättet att beräkna ränta vitsordats som skäligt i och för sig. Staten genom Försäkringskassan yrkar ersättning för rättegångskostnader med ett belopp som kommer att anges senare.

Båda parter har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

VAD PARTERNA ANFÖRT

A.P. Hon har varit anställd hos Försäkringskassan och var en lysande stjärna hos sin arbetsgivare. Hon har bara hört positiva saker därifrån. Som privatperson ansökte hon om stöd, bostadsbidrag, och beviljades det i mars 2021. Hon ansökte som ensamstående men sedan folkbokförde sig pappan till hennes barn på adressen. Försäkringskassan hade synpunkter till detta och att hon ej anmältatt hon registrerat en enskild näringsverksamhet. Hon hade inte heller anmält flytten den 29 september 2021. Den 7 oktober framförde hon och barnens pappa att de bott ihop och att hon flyttade ut den 29 september. Vad gäller ansökan har hon gjort misstag, och inte handlat med flit. Hon hade en situation privat och på arbetet. Hennes mamma var sjuk. Dottern var utsatt för hot och ett polisärende finns angående detta, det var

anledningen till att pappan kom in i bilden. Socialtjänsten erbjöd skyddat boende men de valde att pappan flyttade in. De bodde dock inte under äktenskapsliknande förhållande och pappan flyttade inte med henne när hon flyttade ut.

När det kommer till antal avgjorda ärende på arbetet var hon en toppanställd. Vid tiden för ansökan hade hon inte en tanke på att ett fel hade begåtts. Hon betalade efter återkrav omgående tillbaka det felaktiga beloppet. Den 27 april 2022 gjordes en polisanmälan och i maj samma år ett utvecklingssamtal. Sedan avskedades hon.

Försäkringskassan. A.P. anställdes i oktober 2017, Hon är utbildad jurist och arbetade som handläggare. Under anställning fick hon utbildning i självbetjäning och arbetade som utredare av assistansersättning. Hon hade god kännedom om vad ändrade förhållanden innebär och hade i uppgift att granska felaktiga utbetalningar. Detta är omständigheten alla anställda är medvetna om.

Den 17 december 2020 kom hennes ansökan om bostadsbidrag in och avsåg Kaprisgatan 200. A.P. ansökte som ensamstående och angav även att hon hade sina barn boende hos sig. I ansökan ska man även fylla i om någon annan bor där det men det gjorde hon inte. Inflyttning i bostaden angavs till 2017. Under punkten 7 e i ansökan finns frågor om förmögenhet. Som exempel på förmögenhet anges fastighet. På sista sidan så har hon undertecknat ansökan. När uppgifterna förändras måste man meddela detta till Försäkringskassan. A.P. köpte därefter en ny bostad på Kyndelsvägen 2. Efter begäran från Försäkringskassan inkom hon med komplettering, tingsrättens aktbilaga 34. Det ska understrykas att A.P. även undertecknat denna. Ovan undertecknandet finns en kryssruta att ”jag bedriver näringsverksamhet” som inte är ifylld. Sex dagar efter att kompletteringen kom in registrerade hon en enskild närings-verksamhet vilket framkom i maj 2022.

Den 11 mars 2021 fattade Försäkringskassan beslut om bostadsbidrag. Beslutet innebar att man preliminärt skulle utbetala ett visst belopp från januari till december

2021. På sidan 2 anges såväl hur bidraget beräknats samt att man måste anmäla ändrade förhållanden.

Det som sedan hände var att man under sommaren fattade beslut att höja bidraget med 525 kr per månad. Tre dagar efter beslutet folkbokförde sig barnens far, G.S., på samma adress. A.P. informerad inte Försäkringskassan om detta utan fortsatte att uppbära samma bidrag. A.P. flyttade och folkbokförde sig på Kyndelsvägen 2, den bostad hon köpt i början på året och som sedan renoverats. Det har hon inte informerat Försäkringskassan om. Att hon ska ha anmält detta den 7 oktober har inte framförts tidigare i målet. Hon lämnade inte information om nya bostaden men som framgår så uppbär hon fortfarande bidrag för gamla bostaden. Hon betalade inte tillbaka bidraget trots att hon inte bodde där. Försäkringskassan reagerade när man den 2 november 2021 fick information från Skatteverket om att A.P. under bidragsperioden folkbokfört sig på annat ställe. Man fattade ett interimistiskt om att stoppa bidraget. A.P. gavs möjlighet att yttra sig men gjorde inte det. Den 25 november fattade Försäkringskassan slutligt beslut.

Försäkringskassan får impulser från Skatteverket när någon byter folkbokföring men får inte impulser om någon annan byter adress, som G.S. Han tog kontakt med Försäkringskassan. Vid kontakt uppgav han att han varit folkbokförd sedan den 14 mars på Kaprisgatan 200. I samband med kontakterna fick Försäkringskassan information om att båda stod på hyreskontraktet daterat 2014. A.P. har felaktigt uppburit bostadsbidrag trots att G varit där sedan mitten av mars 2020.

Enheten GF Kontroll Nord är den enhet som utreder felaktigt utbetalade bidrag från Försäkringskassa. Arbetet gäller alla försäkringstagare för att undersöka eventuella återkrav och om man ska göra polisanmäla. Det finns skyldigheter i bidragslagen om att man ska göra så. Den 25 mars 2022 skickade man beslut om återkrav. Man

bedömde G.S. som sammanboende och att 16 800 kr i bostadsbidrag felaktigt utbetalats. A.P. fick tillfälle att svara men gjorde inte det.

I enlighet med brevet beslutades den 18 april 2022 om återkrav på 16 800 kv. Den 27 april 2022 gjordes polisanmälan. Man ansåg att A.P. inte anmält sammanboende och underlåtit att anmäla näringsverksamhet och felaktigt fått utbetalt bostadsbidrag. Man såg det som ett medvetet handlande och brott enligt bidragsbrottslagen.

Beslutet av Försäkringskassan var i dess egenskap av förvaltningsmyndighet i vilket man har som skyldighet att göra. Som arbetsgivare ska man anmäla brott enligt 22 § LOA vilket aktualiserades i slutet av maj men rekvisiten var inte uppfyllda varför man inte gjorde det. Efter polisanmälan kom rättsavdelning att göra en arbetsrättslig utredning. Det hölls utredningssamtal med A.P. den 11 maj 2022.

Vad som därefter händer var rättsavdelningens utredningspromemoria avseende A.P. daterad den 23 maj 2022. Denna är viktig för tvåmånadsregeln. Vad som framkom i den avsåg återkravets storlek. Även den nystartade verksamheten April dark impoire berördes. Den 3 juni upprättades en underrättelse om tilltänkt avskedande. Hon fick del av denna när hon kom tillbaka till sin arbetsplats den 27 juni 2022. Den 15 augusti 2022 hade man överläggningar med ST enligt 30 § LAS. Man konstaterade att samtliga invändningar framförs. Sedan fattas slutligt beslut av Personalansvarsnämnden den 31 augusti att avskeda A.P. Avskedande innebar att den 5 september var den sist betalda arbetsdagen.

UTREDNINGEN I MÅLET.

A.P. har som muntlig bevisning åberopat förhör under sanningsförsäkran med sig själv och därvid uppgett följande. Hon var anställd på Försäkringskassan sedan oktober 2017 och har jobbat som handläggare med assistentersättning. Hon har

presterat på topp och har aldrig haft problem med kollegorna. Hennes produktivitet och kvalitet har varit på topp. Efter ett år av provanställning fick hon en tillsvidare anställning. I december 2018 fick hon en extra löneökning på grund av en exemplarisk topprestation. Hennes namn kom upp på listan på de tio bästa medarbetare. Hon har presterat topp månadsvis och verkningsgraden har varit mycket hög. Hon var uppskattad på arbetsplatsen och hade en god relation med kollegor och chefer.

När man jobbar med assistentersättning har man inte kunskap om bostadsbidrag. Det var hon som privatperson som blev beviljad bostadsbidrag.

Vid tidpunkten för ansökan arbetade hon på mycket extra, bland annat beordrad övertid. Eftersom hon brydde sig om människor har hon inte låtit sina privata bekymmer påverka arbetet. Ingen ska ha behövt få vänta på sin ersättning. Det har påverkat henne mycket och hon var som en arbetsnarkoman och ville prestera. Det har påverkat henne psykiskt att hon var trött och hon meddelade chefen att hon var trött och kunde inte ha samma fokus som tidigare. Det var sådana signaler att kroppen och hjärnan behövde vila. Hennes dotter hade det stressigt i sitt privatliv med pandemin och mycket med jobbet med omorganisationer. Därutöver drabbades hennes dotter av en misshandel i Göteborg vilket blev ett ärende hos polisen. En grupp personer misshandlade dottern och de gick i samma skola som dottern. De polisanmälde händelsen och orosanmälningar kom in. De fick leva under hotelser och dottern fick samtal. Det var förhör med dottern och i samband med detta blev hennes mamma opererad för sitt hjärta. Polisanmälan ledde inte till något och förundersökningen lades ner. Hon ringde socialtjänsten efter varje hotelse hon fått och socialjouren bad att de skulle gå till dem för skyddat boende. Hon accepterade inte det utan gav myndigheterna möjlighet att utreda. Hon ville inte flytta med sina barn. Hon tänkte att en flytt skulle innebära än mer stress och döttrarna tränade och tävlade på hög nivå. Barnen pappan har kampsportserfarenhet och är tränare. Hon bestämde att han skulle flytta in tillfälligt på Kaprisgatan utan att han skulle behöva betala något. Han skulle bara vara stöd för barnen och henne. Han har inte betalat hyra. Hon har själv betalat

hyran och inflyttningen har inte gett henne någon ekonomisk fördel. Han var där för säkerhet och trygghet för barnen. Hon pendlade mellan sjukhuset, polisen, skolan och samtidigt presterade hon på jobbet. När flytten senare skedde följde pappan inte med. Det var endast en överenskommelse att han skulle bo där tills huset i Tranemo var renoverat. Att hennes mamma var sjuk påverkade henne mycket, hon är det enda barnet och hon har bara sin mamma i livet.

Vad gäller den ansökan som hon skickade in så fick hon göra en komplettering. Kompletteringen avsåg två saker. Det blev hon tillsagd i samband med kompletteringsbrevet. Hon hade missat fylla i adressen för bostadsbidraget samt inkomsterna på 2020 och 2021 som hon hade skrivit ungefär.

Hon har inte försökt att dölja G.S. flytt. Han folkbokfördes på adressen och sammanboendet var öppet. Enligt hennes kunskap vid tidpunkten innebar det ingen förändring i förhållande till Försäkringskassan. Hon trodde att Försäkringskassan själv skulle ta reda på det eftersom myndigheter skickar impulser till varandra. Hon var helt säker på att Försäkringskassan skulle få den informationen. Eftersom hon jobbar som handläggare har hon också skyldighet att lämna impulser till andra myndigheter och anteckna i journaler.

Eftersom G.S:s inflyttning i lägenheten inte bidragit ekonomiskt så skulle det inte påverka bostadsbidraget heller. Han har inte bidragit ekonomiskt någonting. Han var bara stöd för barnet. Den omständigheten inte påverka var hennes uppfattning. Det står även om det kan påverka bostadsbidrag men så länge förhållandena inte påverkade så ansåg hon att hon inte behöva anmäla detta.

Under februari 2021 registrerade hon en enskild verksamhet. Det var omöjligt att förutse hur verksamheten skulle utvecklas, om den skulle ge vinst eller inte. Hon fick vänta på länsstyrelsen angående godkännande av tillstånd. Näringsverksamheten avsåg partihandel med djur. Man kan inte driva aktiviteten utan tillstånd. Hon fick inte

tillstånd och kunde inte veta i förväg om verksamheten skulle ge vinst. Hon hade inte deklarationen klar och Skatteverket skulle ge slutligt skattebesked samtidigt som hon inväntade tillståndet. Hon gick med förlust 23 000 kr och det skulle inte påverka bostadsbidraget. Hon tänkte att Skatteverket skulle fastställa resultatet från näringsverksamheten då man vet på svart på vitt att hon efter det skulle anmäla det till Försäkringskassan. Hon har informerat arbetsgivaren om att hon tänkte starta näringsverksamhet. Alla myndigheter har kontakt med varandra och alla kunde ta reda på det. Det var så hon resonerade vid tillfället.

Vad gäller huset hon köpte så hade hon en hotbild mot sina barn vilket gjorde att hon flyttade från Göteborg. Hon skrev under köpekontrakten den 25 januari 2021 i samband med handpenningen, som hon fått av sin mamma, överlämnades. Alla papper var dubbelkontrollerade mellan den rumänska banken och banken i Sverige. Hon flyttade in i huset den 29 september 2021. Efter en vecka hade G.S. ett samtal med Försäkringskassan. Samtalet initierades av Försäkringskassan och hon var med i samtalet med G.S. Det gällde bostadsbidrag för honom. Hon meddelade då samtidigt Försäkringskassan, då de ställde frågan till G.S. om sammanboendet och han svarade vilken tid, och bekräftade det i samtalet. Detta framgår inte eftersom det kanske inte var relevant att anteckna det eftersom ärendet inte rörde henne. Hon var övertygad om att det hon uppgett i samtalet skulle antecknas.

Vad gäller mötet i maj med M.S. så fick hon kännedom om det dagen innan. Då befann hon sig i chock och hon fick ingen information om vad samtalet skulle innehålla. Hon vet att hon har skyldighet att anmäla förhållanden som kan påverka bostadsbidraget. Men eftersom det inte skulle påverka något skulle hon inte behöva göra det. därför tänkte hon inte på att anmäla detta. Hon har inte vidgått att de varit sammanboende. Det var för barnens skull han flyttade in och det innebar inte någon ekonomisk vinning. G.S. var arbetssökande. Hon hade inte uppsåt att lura staten. Hon framförde flera gånger att hennes situation hon befann sig i var beklaglig. Hon mår fortfarande jättedåligt då hon inte gjort något medvetet fel. Hon förklarade

exakt hur det var och varför det hänt. Om G.S. hade haft ett jobb och bidragit ekonomiskt skulle hon givetvis ha anmält detta till Försäkringskassan.

Denna process har påverkat henne jättemycket. Hennes stress har ökat och hon var redan innan utbränd. Hon blev drabbad ekonomiskt men hon har försökt att hitta jobb utan att få något. Det kom till den punkten att den nya arbetsgivaren skulle behöva referenser för tidigare chef men då blev det problem eftersom hon blev avskedad. Chefen gav inga detaljer om varför utan bara att hon blev avskedad. Till slut fick hon ett jobb men på grund av allt detta kunde hon inte arbeta. Efter en månad så blev hon sjukskriven vilket hon fortfarande är idag. I oktober fick hon en provanställning 6 månader men hon fick inte tillsvidareanställning. Hon har efter det försökt att få jobb men inte erhållit ett arbete. Det har påverkat hennes barn med. Om hon begått felaktigheter privat har det inte haft en koppling med hennes arbete.

Hon har betalat tillbaka återkravet men vet inte exakta datumet. Hon har ansökt om en avbetalningsplan och fått den godkänd men vet inte när. Hon har varit sjukskriven från december 2020.

Hon vet inte vilken handläggare hon pratade med när det var samtal med G.S.

Vad gäller det utredande samtalet i maj fick hon kännedom om att det skulle äga rum dagen innan och spontant tänkte hon att det var arbetsrelaterat. Hon svarade inte på att utbetalningen stoppades efter en impuls den 2 november. Hon minns bara att hon fått beslutet men inte någon kommunikering i övrigt. Hon har fått ett brev men bara beslutet om återbetalningen. Hon har inte fått brevet om interimistiskt beslut, bara beslutet.

Hon förstod inte att G.S. inflyttning skulle påverka bostadsbidraget. Det faktum att han inte betalt något gör att hon inte skulle anmäla det. Hon har accepterat

beslutet fast sammanboendet inte påverkat bostadsbidraget. I hennes resonemang har det inte påverkat bostadsbidraget.

Försäkringskassan har som muntlig bevisning åberopat förhör med vittnet **M.S.** som uppgett följande. Han arbetar som regelrättsansvarig på Försäkringskassan och hanterar misstänkta interna överträdelser samt utreder dem. Han är polis i grunden och har jobbat i kontrollenheter på Försäkringskassan tidigare. På Försäkringskassan finns kontrollenhetsfunktion och när de gjort en utredning där man kan misstänka bidragsbrott som rör en anställd skickas en impuls till dem så att de kan utreda det. Så gjordes också i detta fall. När det kommer ett ärende kollar de utredningen och de handlingar som ligger till grund för kontrollutredningen. Nästa åtgärd blir att granska den och se vad som hänt och därefter kallar de medarbetaren till ett samtal för att höra kring omständigheterna. Syftet med samtalet är att ställa frågor kring varför personen agerat som den gjort för att utreda en förtroendskada. Om man uppfattar det som en förtroendskada så föredras ärendet för beslutfattare som rekommenderade anmälan till ansvarsnämnden.

Han höll det utredande samtalet den 11 maj 2022. Det hölls på länk och han presenterade sig själv och syftet med samtalet. A.P., hennes chef samt dennes chef var med. Han ställde frågor till A.P. och dokumenterade svaren. Hans minnesbild är att A.P. inte hade motsatt sig kontrollbeslutet, att hon förstod att det var fel att inte anmäla ändrade förhållanden och att hon förstod att man är skyldig att göra det. Hon förklarade varför hon inte gjort det, att hon inte tänkt på det och förklarade särskilda omständigheter i sitt liv som haft betydelse vid tidpunkten. Hon tyckte att situationen var pinsam och jobbig. Hans bedömning har varit att A.P. och G.S. varit sammanboende och hon motsatte sig inte det. Under intervjun tog hennes enskilda näringsverksamhet inte upp eftersom han inte visste om det då. Att hon flyttade ut tog de upp, att huset var under renovering osv. A.P. har tagit del av minnesanteckningarna.

Han har haft andra kontakter om sammanboende person som inneboende, en specialist konsulterades och han återkopplade det till Personalansvarsnämnden. Om man ansökt och sagt att man hade en inneboende så hade man fått räkna av den ytan som personen bor på. Om den inneboende är förälder till gemensamma barn ser man dem som sammanboende. Hade man uppgett förälder som inneboende så hade det lett till att man gjort en granskning och att de setts som sammanboende. Att båda står på hyreskontraktet vet han inte om det hade inverkat på sammanboendet. Han tror att det hade inverkat. När han håller ett dylikt samtal inleder han med att presentera sig själv och uppge syftet med samtalet. Då berättar han en bakgrund och han gjorde ingen en bedömning innan samtalet men kontrollenheten har gjort en bedömning.

Han uppfattade A.P:s kännedom om Försäkringskassans kontroller som att hon hade goda kunskaper. Förvisso inte om bostadsbidrag men hon vet att man måste anmäla förändrade förhållanden. Han hade inget behov att fördjupa sig i varför man behöver anmäla nya förhållanden och uppfattade det som att A.P. hade en god kunskap om detta.

A.P. har inte åberopat någon skriftlig bevisning.

Försäkringskassan har som skriftlig bevisning åberopat protokoll från Personalansvarsnämnden, ansökan om bostadsbidrag, beslut om bostadsbidrag, utredande samtal med A.P., komplettering, kontrakt avseende bostad, anmälan om brott, utredningspromemorior, överläggningsprotokoll, beslut om återbetalning.

DOMSKÄL

Det synes ostridigt i målet att A.P. i december 2020 ansökte om bostadsbidrag för den bostad hon då bodde i tillsammans med sina två barn och att hon cirka en dryg månad senare ingav en komplettering avseende uppgifter om sina

inkomster. Hon har därefter, efter beslut den 11 mars 2021, beviljats bostadsbidrag med visst belopp per månad utifrån de uppgifter hon lämnat. Det kan konstateras att det på ansökningshandlingar, vid underskriften, anges att man försäkras på heder och samvete att uppgifterna är korrekta och att felaktiga uppgifter kan medföra straffansvar. Det torde vara allmänt veterligt att man ska lämna korrekta uppgifter när man ansöker om någon förmån från välfärdssystemet. Detta torde i allra högsta grad förutsättas hos en anställd vid Försäkringskassan, även för den som inte arbetar med handläggning av bostadsbidrag. I den ingivna kompletteringen framgår även att man ska ange om man bedriver näringsverksamhet.

Det kan konstateras vad gäller den aktuella bostaden att hyreskontraktet för den undertecknades redan i maj 2014 av såväl A.P. som hennes barn fader, G.S. Genom den skriftliga bevisningen i målet är visat att G.S., tre dagar efter Försäkringskassans beslut om bostadsbidrag, den 14 mars 2021 folkbokförde sig i den aktuella lägenheten. Nämnda förhållande har inte anmälts till Försäkringskassan av A.P. under åberopande att han inte betalade någon hyra.

Vidare är visat att A.P. före det att hon beviljades bostadsbidrag startade en enskild näringsverksamhet, en uppgift hon enligt den kompletteringsblankett hon lämnade in den 1 februari 2021 skulle informera Försäkringskassan. A.P. har i denna del uppgett att rörelsen inte gav någon vinst.

Slutligen kan konstateras att A.P. inte informerat Försäkringskassan om att hon avflyttat från den aktuella bostaden utan fortsatt att uppbära bostadsbidrag för den trots att hon inte längre bodde där. A.P. har i denna del, och även generellt, åberopat att hon haft en pressad levnadssituation.

Enligt tingsrättens mening framstår A.P:s påståenden om varför hon kontinuerligt underlåtit att lämna de uppgifter hon skulle som efterhandskonstruktioner. Det kan, utöver vad som åberopats från Försäkringskassans sida, även noteras att hon i början av 2012 köpt en fastighet för medel hon erhållit som gåva från sin mor enligt vad hon själv uppgett. Även en sådan omständighet skulle ha anmälts då de innebar en förmögenhetsökning som kunde påverka rätten till bostadsbidrag. Hon synes helt ha undvikit att göra de anmälningar som hon skulle ha gjort. Hon måste bedömas ha gjort så antingen uppsåtligen eller genom en sådan grov vårdslöshet som närmast är att jämföra med ett uppsåtligt handlande. Tingsrätten delar vidare Försäkringskassan påstående att det måste vara uppenbart för henne att det inte går information om allt som händer mellan olika myndigheter utan att det åligger den enskilde att själv lämna de uppgifter som kan påverka rätten till olika bidrag.

Genom att så i sådan omfattning underlåta de skyldigheter som ålegat henne i egenskap av bidragstagare har hon handlat på ett sätt som medfört att hennes arbetsgivare förbrukat sitt förtroende för henne. Tingsrätten delar Försäkringskassans uppfattning att grund för avsked förelegat.

Tingsrätten delar vidare Försäkringskassan inställning att fråga är om två olika avdelningar inom Försäkringskassan som handlagt frågorna och att avskedandet därmed endast grundats på uppgifter blivit kända inom tvåmånadersfristen. Käromålet ska därför sammanfattningsvis ogillas.

Vid denna utgång ska A.P. ersätta Försäkringskassans rättegångskostnader. A.P. har i första hand åberopat att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad jämlikt 5 kap 2 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, i andra hand att det antal timmar Försäkringskassan yrkat ersättning avseende nedlagt arbete före huvudförhandlingen ska sättas ned från 51 timmar till 37 timmar.

Enligt tingsrättens mening är inte omständigheterna sådana att det föreligger skäl att förordna att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad. Det antal timmar nedlagt arbete som Försäkringskassan yrkat ersättning för är inte så högt att det finns skäl att sätta ner antalet timmar. A.P. ska därför ersätta Försäkringskassans kostnader fullt ut.

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE, se bilaga 1 (TR-04)

Överklagande senast den 15 december 2023, ställs till Arbetsdomstolen

Prövningstillstånd krävs

På tingsrättens vägnar

Boris Preijde

April 2025 s. 60

AD 2025 nr 23